

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць.

Головний редактор М. Закіров, д-р політ. наук, заввідділу політологічного аналізу.

Редакційна колегія: Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова.

Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна.

Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, www.nbuviap.gov.ua.

Ідентифікатор медіа R30-01101

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 18 2025

ЗМІСТ

Коротко про головне

**Зустріч Президента України В. Зеленського
з Високою представницею Європейського Союзу
із закордонних справ та безпекової політики**

К. Каллас.....3

Аналітика

Політичні акценти

Тарасенко Н.

**Інтерв'ю А. Меркель як привід для експертних оцінок
її політичної спадщини.....4**

Аулін О.

**Дванадцятий саміт Організації тюркських держав
за оцінками експертів.....11**

Микитенко Т.

**Штучний інтелект (ШІ) у сучасному світі та його вплив на наше
існування.....17**

Наука – суспільству

Основні напрями діяльності НАН України.....	23
Сучасні дослідження та розробки академічної науки.....	26
Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти.....	36
Наукові видання НАН України.....	44

До уваги держслужбовця

Христенко І., Штих П.

Нові надходження біобібліографічних видань до фонду ВНБІ НБУВ....	45
--	-----------

Коротко про головне

Зустріч Президента України В. Зеленського з Високою представницею Європейського Союзу із закордонних справ та безпекової політики К. Каллас

«Очікуємо від Євросоюзу сильних рішень щодо підтримки нашої енергетичної системи», – наголосив В. Зеленський за підсумками зустрічі з К. Каллас.

Глава держави подякував Євросоюзу за постійну допомогу Україні та відзначив особисту підтримку з боку К. Каллас.

Під час зустрічі детально обговорили наслідки російських атак на енергетичну інфраструктуру України та рішення, необхідні для посилення енергостійкості й захисту від російської агресії. «Ми очікуємо від Європейського Союзу сильних рішень. У нас є кілька сильних рішень уже. Ми домовилися з деякими лідерами окремо. І окремо очікуємо від Європейського Союзу», – повідомив Президент.

К. Каллас зазначила, що передусім потрібно допомогти Україні захищати себе, адже тоді критична інфраструктура не зазнає пошкоджень. Крім того, європейські фахівці нині вивчають, якої саме допомоги потребує Україна для відновлення енергосистеми.

Окрему увагу приділено використанню заморожених російських активів для захисту та відновлення України, а також ухваленню 19-го пакета санкцій Євросоюзу проти Росії. «Російська економіка вже слабка. Ми ще більше послаблюємо її завдяки нашим санкціям, щоб вони зрештою припинили фінансувати цю війну», – зазначила К. Каллас.

Сторони також детально обговорили оборонну підтримку, зокрема спільне виробництво, та реалізацію програми “SAFE”.

Крім того, під час зустрічі йшлося про шлях України до вступу у Євросоюз. Президент наголосив, що до початку листопада наша країна технічно буде готова з усіма шістьма переговорними кластерами. «Україна зробила багато роботи зі свого боку, щоб справді виконати необхідні умови. А ми зі свого боку також працюємо над просуванням процесу вступу, щоб дати надію українцям», – зазначила Висока представниця Європейського Союзу із закордонних справ та безпекової політики.

Також обговорили запуск Спеціального трибуналу щодо агресії Росії проти України.

«Дуже важливий сигнал, який пані К. Каллас привезла, – щодо Спецтрибуналу. Що є рішення виділити гроші від Європейського Союзу. Це важливо. Питання важливе. Це свідчить про те, що ми говоримо про справедливість», – підсумував глава держави ***(Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2025. – 13.10).***

Аналітика

Політичні акценти

Н. Тарасенко, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Інтерв'ю А. Меркель як привід для експертних оцінок її політичної спадщини

На початку жовтня увагу політиків і журналістів несподівано привернула колишня федеральна канцлерка Німеччини А. Меркель. Під час візиту до Будапешта в рамках рекламного туру своїх мемуарів «Свобода» вона дала інтерв'ю угорському порталу “Partizan”, у якому висловила ряд меседжів як щодо власної політики за часів керівництва німецьким урядом, так і стосовно нинішніх політичних процесів, зокрема з приводу причин російсько-української війни. Колишня канцлерка нагадала про невдалі спроби переконати Кремль піти на поступки ще 2021 р. і визнала, що єдиний голос ЄС тоді так і не пролунав. На тлі того, що сьогодні Європа, як і раніше, не демонструє єдності в деяких питаннях підтримки України у війні з Росією, повернення до питання, чи могла роз'єднаність Європи стати однією з причин початку війни в Україні, викликало суперечливу реакцію в експертних і політичних колах та стало приводом для обговорення політичної спадщини А. Меркель (URL: https://www.rbc.ua/rus/news/angela-merkel-poyasnila-chomu-evropa-zupinila-1759891757.html#goog_rewarded).

Під час інтерв'ю в Будапешті А. Меркель розповіла, що влітку 2021 р., коли вона зрозуміла, що В. Путін перестав «серйозно сприймати» Мінські угоди, разом із Президентом Франції Е. Макроном вони намагалися створити новий формат перемовин із Кремлем від імені всього Європейського Союзу. Ідея полягала в тому, щоб Європа говорила з Росією єдиним голосом, щоб «ми як ЄС розмовляли з Путіним безпосередньо». Пропозиція, що здалася тоді багатьом несподіваною, полягала в тому, щоб знову провести саміт ЄС – Росія. Такі зустрічі не проводилися з 2014 р., тобто після анексії Криму. Утім ідею, яку озвучили А. Меркель і Президент Франції Е. Макрон, не підтримали на саміті Євросоюзу. Проти виступили країни Балтії та Польща, які побоювалися, що такі переговори тільки посилять позиції Москви (URL: <https://www.dw.com/uk/intervu-merkel-pro-vijnu-rf-proti-ukraini-skandalu-nema/a-74255645>).

«Дехто це не підтримав, – зазначила А. Меркель в інтерв'ю Partizan. – Це були насамперед країни Балтії, але й Польща була проти». За її словами, противники ініціативи «боялися, що в нас немає єдиної політики щодо Росії». А. Меркель додала, що її позиція полягала в необхідності пошуку єдиної позиції, але, мовляв, цього не сталося – її повноваження незабаром закінчилися, і розпочалася війна Росії проти України.

А. Меркель також заявила, що через коронавірус не могла проводити особисті зустрічі з Путіним. В інтерв'ю Partizan вона наводить як приклад той факт, що Путін не приїхав на саміт G20 наприкінці жовтня 2021 р. в Римі, пославшись на ризики в зв'язку з коронавірусом. Вона замовчує, що приблизно в цей час західні розвідки почали фіксувати підготовку РФ до масштабного вторгнення в Україну. «Якщо ви не можете зустрічатися, якщо ви не можете обговорювати розбіжності віч-на-віч, то ви не зможете знайти нові компроміси», – наголосила ексканцлерка, зазначивши, що «коронавірус – головна причина», чому РФ політично радикалізувалася та зрештою напала на Україну.

В інтерв'ю А. Меркель не згадала, що російська агресія проти України тривала й увесь період 2015–2021 рр., коли діяли Мінські угоди. Тоді загинуло близько 5 тис. українських військових. Ексканцлерка знову повторила свою раніше неодноразово озвучену тезу про те, що Росія, хоча й порушувала Мінські угоди, але це дало Україні час. А. Меркель, як і раніше, вірить у силу дипломатії, і в інтерв'ю Partizan вона знову про це сказала, що, мовляв, як і за часів «холодної війни», у підході до Москви потрібне силове стримування, але потрібна й дипломатія.

Ексканцлерка не бере до уваги, що недавні зусилля Президента США Д. Трампа та поновлення його контактів з Путіним не зупинили війну РФ проти України. Не згадує А. Меркель і про те, що до російського вторгнення в Україну контактів було багато – західні лідери, у тому числі О. Шольц, який змінив її на посаді канцлера Німеччини, зустрічалися з президентом РФ. Був саміт Путіна та Президента США Д. Байдена в червні 2021 р. у Женеві та переговори там же за лічені тижні до російського вторгнення в Україну на рівні Росія – НАТО й Росія – США.

Медіа поширили заяву колишньої канцлерки з трактуванням, що вона поклала на країни Балтії та Польщу відповідальність за початок повномасштабної війни. У Латвії, Литві, Естонії та Польщі критично відреагували на коментарі, які прозвучали в інтерв'ю А. Меркель. Голова парламентського Комітету із закордонних справ Естонії М. Мікельсон заявив про «нову і, на жаль, дуже низьку точку для А. Меркель: звинувачувати держави Балтії та Польщі в провокації імперської війни Росії». «На жаль, це кидає тінь на весь період її роботи канцлером Німеччини. Я навіть не згадуватиму тут про “Північний потік”», – додав М. Мікельсон (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-estonia-merkel-krainy-baltii-viina-rf-proty-ukrainy/33551313.html>).

Міністр закордонних справ Естонії М. Тсахкна відкинув припущення ексканцлерки Німеччини А. Меркель про те, що Польща та країни Балтії могли вплинути на рішення Путіна розпочати повномасштабне вторгнення в Україну. Він наголосив, що справжні причини агресії криються в імперіалістичних амбіціях Кремля та систематичному ігноруванні Заходом його попереджень.

Як написав він на своїй сторінці у соціальній мережі “Х”, звинувачення Балтії чи Польщі у війні проти України є хибними та недоречними. Справжня загроза походить від небажання Путіна прийняти розпад СРСР, а також від безрезультатних спроб Заходу «змиритися» з ним, попри численні сигнали небезпеки. Естонія та інші країни регіону рано усвідомили реальну природу Москви, тоді як значна частина західного світу ігнорувала попередження навіть після промови Путіна в Мюнхені 2007 р., війни в Грузії 2008 р. та анексії Криму 2014 р. (URL: <https://focus.ua/uk/politics/727528-krajini-yes-ne-vinni-glava-mzs-estoniji-sprostuvav-zayavu-merkel-pro-prichinu-agresiji-rf>).

Міністр також критикував Німеччину за економічну політику часів А. Меркель, зокрема відкриття «Північного потоку», що збільшило енергетичну залежність країни від Росії. На його думку, рішення Бухарестського саміту НАТО 2008 р. відмовити Україні та Грузії в Плані дій щодо членства створило додаткові підстави для агресії Кремля й надало Росії впевненість розпочати повномасштабну війну на початку 2022 р.

Крім того, М. Тсахкна підкреслив, що навіть сьогодні будь-які поступки Москві лише зміцнюють її позиції, дають можливість продовжувати агресію проти України та провокувати НАТО. Він наголосив на необхідності міжнародної ізоляції Росії, посилення економічного тиску та постійної підтримки України у військовій, політичній й економічній сферах. Водночас тривають роботи над новим, 19-м пакетом санкцій ЄС, а також обговорюється використання заморожених активів РФ на користь України.

Естонський міністр відзначив рішучі кроки Німеччини під керівництвом Ф. Мерца, спрямовані на підтримку Києва та зміцнення власної обороноздатності. Він нагадав слова Ф. Мерца цього літа: «Занадто довго в Німеччині ігнорували попередження наших балтійських сусідів про імперіалістичні амбіції Росії. Ми зрозуміли свою помилку – і шляху назад уже немає».

У свою чергу глава польського МЗС Р. Сікорський, слова якого наводить Polsat News, зазначив, що заява А. Меркель про участь Польщі й країн Балтії у впливі на рішення Путіна розпочати вторгнення в Україну така сама «правдива, як і те, що вона сказала у своїх мемуарах, що ніхто з Центральної Європи не протестував проти побудови “Північного потоку”». «Прошу подивитися, якою була реакція німецького уряду на те, що я сказав у 2007 р. – про те, що нам не подобаються домовленості, ухвалені понад нашими головами. Отже, очевидно, пані канцлер забула про те, як її власний уряд реагував на наші протести», – наголосив міністр закордонних справ Польщі (URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/polshcha-i-estoniya-rozkritikuvali-merkel-za-slova-pro-prichini-vtorgnennya-rf-v-ukrajinu-50550551.html>).

Польський експрем’єр-міністр М. Моравецький назвав інтерв’ю А. Меркель «необдуманим». Він зазначив, що ексканцлерка Німеччини довела цим, що «перебуває серед німецьких політиків, які завдали Європі найбільшої шкоди». Інша польська експрем’єрка Б. Шидло розкритикувала А. Меркель за

те, що та «співпрацювала з Путіним як тільки могла», а тепер «скаржитися і звинувачує Польщу». Крім того, експрезидент Польщі А. Дуда відкинув запропоноване А. Меркель трактування подій і наголосив, що Польща не була співучасником агресії, а могла б опинитися серед її потенційних цілей.

Заяви колишньої канцлерки Німеччини А. Меркель про те, що Covid-19 та позиція Польщі й країн Балтії призвели до російського вторгнення в Україну, обурили українських і східноєвропейських лідерів, ідеться в матеріалі Politico. Видання вказує, що коментарі А. Меркель підкреслюють її готовність ігнорувати різку критику, особливо з боку Східної Європи, щодо історичної неспроможності Німеччини усвідомити загрозу, яку становить Москва. Лідери ряду країн звинувачують її в тому, що вона закривала очі на провокації диктатора Путіна, прагнучи реалізувати стратегію економічного зближення з Росією, яка зрештою не спрацювала (URL: https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/angela-merkel-ignoruye-kritiku-yevropi-reakciji-na-jiji-zayavi-pro-rosiyu-50550951.html#goog_rewarded).

У коментарях А. Меркель відсутній критичний аналіз її «власних провалів» у політиці, які багато хто вважає вирішальними у відносинах з Кремлем. «Небажання Меркель зважати на різку критику історичної політики її країни щодо Росії показує, наскільки глибоко вкорінені деякі старі німецькі погляди на Москву», – зазначено в матеріалі.

Один високопоставлений український чиновник зазначив Politico, що коментарі А. Меркель є «неприйнятними та, відверто кажучи, хворими». Натомість російські пропагандисти були здебільшого в захваті від заяв колишньої канцлерки, адже вони чудово вписуються в кремлівський наратив про те, що Захід є справжнім «агресором», пише Politico. Видання нагадує, що за 16 років перебування А. Меркель на посаді канцлерки німецька політика щодо Росії визначалася гаслом «зміни через торгівлю». Вважалося, що економічна взаємозалежність з Росією допоможе забезпечити мир у Європі, а також буде дуже корисною для німецького бізнесу.

Ключовим проявом цієї політики стали трубопроводи «Північний потік», побудовані для транспортування російського газу до Німеччини через Балтійське море. Вони продовжували розширюватися після початку війни на Донбасі у 2014 р. Після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 р. багато німецьких лідерів визнали, що їхній підхід до Москви був провальним і купівля дешевого російського газу зрештою значною мірою сприяла фінансуванню військової машини Путіна. Але, схоже, А. Меркель надто важко змиритися з тим, що історія може оцінювати її набагато критичніше, пише Politico.

«Я вважаю, що ми маємо тут справді проблему, пов'язану із втратою Меркель зв'язку з реальністю, як я б це описав, та її спробами вплинути на власну історію, власну роль в історії. На мою думку, це робить її ненадійною. Вона дискредитує саму себе», – зазначив Ш. Майстер з Німецької ради з міжнародних відносин. Аналітик наголошує, що А. Меркель так і не взяла на

себе відповідальність за прорахунки німецької політики щодо Росії, зокрема за підтримку проєкту «Північний потік-2» та концепцію «змін через торгівлю» (Wandel durch Handel). Теперішній канцлер Німеччини Ф. Мерц проводить кардинально іншу політику, активно підтримуючи Україну. Утім, небажання А. Меркель публічно визнати помилки у відносинах з Росією, за словами Ш. Майстера, гальмує ширшу національну переоцінку німецької зовнішньої політики (URL: <https://thepage.ua/ua/news/merkel-zayavila-vijni-v-ukrayini-mozhna-bulo-uniknuti-klyuchovi-obstavini>).

Журналіст В. Портников, коментуючи заяви А. Меркель щодо небажання керівників Польщі й балтійських держав підтримувати прямий діалог з президентом Путіним, які нібито посилили його агресивність і, зрештою, стали однією з причин нового нападу Росії на Україну, зазначає, що лідери цих країн справді попереджали своїх західних колег про агресивність Кремля – тоді, коли це ще не було «популярною» темою, коли в Німеччині та Франції все ще плекали ілюзії, що економічне співробітництво з Москвою здатне стримати нову ескалацію. Але, може, варто було до цих попереджень дослухатися, говорить В. Портников (URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/abroad/merkel-i-putinskij-proekt-holodilnika.htm>).

Польща, яка після війни перебувала в радянській зоні впливу, і Литва, Латвія та Естонія – колишні радянські республіки – набагато краще розуміли, чого прагне Путін. Адже головною метою російського президента було повернення до так званих «кордонів 1991 р.» і відновлення того, що він вважає «справжньою російською державою». Кремль прагнув утримати колишні радянські республіки у своєрідному «політичному холодильнику» – не допустити їх до союзів, які зобов'язували б захищати ці країни в разі російської агресії.

І саме під час перебування А. Меркель на посаді федеральної канцлерки Німеччини Берлін активно протидіяв спробам колишніх радянських республік вирватися із цього «холодильника». Досить згадати позицію Німеччини на саміті НАТО в Бухаресті, коли Київ і Тбілісі так і не отримали Плану дій щодо членства в Альянсі. Ця політика лише підживлювала небезпечні ілюзії Путіна: мовляв, коли настане час – він просто «поверне» Україну.

Водночас А. Меркель підтримала підписання Україною угоди про асоціацію з ЄС, не вбачаючи в цьому безпосередньої загрози для Росії чи причини для конфлікту. Вона, як і теперішній Президент США Д. Трамп, вважала головним завданням зняти «тривоги» Кремля у сфері безпеки. Але Путін сприйняв угоду як спробу України вирватися з «політичного холодильника» за допомогою Заходу. Якщо Росія не визнавала Україну чи будь-яку іншу колишню республіку справді суверенною державою, а Захід бачив її саме як суверенну країну, конфлікт ставав неминучим – з Меркель чи без неї. І головною запорукою конфлікту ставала саме неготовність до реальної війни. Цю неготовність захід демонструє і сьогодні, а в Україні

небезпечні ілюзії не розвіялися навіть після анексії Криму й посилювалися після обрання В. Зеленського Президентом України.

Саміт «Нормандської четвірки» в Парижі, де А. Меркель, Е. Макрон і В. Зеленський намагалися домовлятися з Путіним, виглядав небезпечним експериментом з участю людей, готових класти голови в пащу тигра, говорить В. Портников. «Це ж, до речі, і був той прямий діалог, за який виступає колишня канцлерка – без поляків. І якщо бажання Зеленського спілкуватися з Путіним можна було пояснити його політичною недосвідченістю і нерозумінням контексту ситуації, то що ж відбувалося із досвідченою Меркель? Тепер ми розуміємо: вона також не усвідомлювала цілей Путіна», – констатує він.

Автор зазначає, що не менш важливою частиною політики А. Меркель стала її участь в енергетичних проєктах Кремля, насамперед у будівництві «Північного потоку». Канцлерка, імовірно, вважала, що економічна співпраця зменшить ризики агресії, що Путін не пожертвує прибутками «Газпрому». Але для Путіна будівництво газогону мало зовсім інший сенс. Він хотів забезпечити «Газпром» від будь-яких проблем з українською газотранспортною системою в разі нападу на Україну, а також створити ефективні елементи для економічного тиску на сусідню державу, для того щоб в українського керівництва не було ніякого іншого виходу, принаймні економічного, як капітулювати перед Москвою.

І дійсно, практично одразу після того, як було завершено будівництво газогону «Північний потік-2», Путін посилив свою агресію проти Києва й ухвалив остаточне рішення про напад на Україну. Багато хто говорив про те, що як тільки Росія завершить будівництво альтернативних маршрутів, які допоможуть їй позбавити Україну статусу безальтернативного транзитера російського газу, це й призведе до великої війни у Європі. Але для німецьких політиків і журналістів, у тому числі для А. Меркель, усе це було абсолютно бездоказовою маячнею, і вони рішуче не погоджувалися з такими тезами, навіть коли з ними виступав Президент Сполучених Штатів Америки.

У результаті, навіть через 11 років після початку російсько-українського конфлікту, наголошує В. Портников, А. Меркель не переоцінила того, що відбувалося під час її перебування на посаді федеральної канцлерки. Не усвідомила, що з підходом Путіна до України, як до російської колонії, яка має бути рано чи пізно повернута під владу імперії, не можна було утримувати Путіна від нападу на Україну вічно, принаймні з умовою продовження розвитку України як незалежної суверенної держави і створення опції для європейської, навіть не євроатлантичної, а європейської інтеграції України.

Це ще раз говорить, підсумовує В. Портников, що навіть досвідчені західні політики на кшталт А. Меркель не до кінця зрозуміли наміри Путіна щодо України, що вплинуло на світову політичну ситуацію. Це приклад того, як недооцінювання політичних аспектів і цілей російського керівництва може призвести до серйозних наслідків у Європі (URL:

<https://opinions.glavred.net/priznanie-angely-merkel-tak-kto-zhe-otvetstvenen-za-voynu-v-ukraine-10704449.html>).

Колишня канцлерка Німеччини А. Меркель ще робитиме багато заяв про минуле, бо на неї тиснуть її дії, у тому числі просування побудови газопроводу з транзиту російського газу «Північний потік-2», вважає колишній міністр закордонних справ України П. Клімкін. Дипломат зазначив, що взагалі не розуміє твердження А. Меркель про те, що Польща та країни Балтії нібито винні в повномасштабному вторгненні російського диктатора В. Путіна в Україну у 2022 р.

«По-перше, будемо відвертими, ані у Балтійських країн, ані у поляків нема критичного впливу, щоб заблокувати якісь рішення всередині Євросоюзу», – зазначив П. Клімкін, але додав, що у ЄС рішення ухвалюються на основі розумного консенсусу. Разом з тим, по-друге, до повномасштабного вторгнення відбувалося дуже багато різних контактів і розмов. «І Макрон намагався дуже активно це просувати. І деякі європейські лідери намагалися сидіти з Путіним за столом, тим довгим столом... Тому сказати, що контактів не вистачало, і взагалі можливостей для розмови також не вистачало, а головне, що це заважало Німеччині чи комусь іншому у Євросоюзі просувати ці контакти, – це виглядає якось геть зовсім кепсько», – вважає П. Клімкін.

При цьому він нагадав, що А. Меркель була ініціатором «нормандського формату», перемовин у форматі Україна – Франція – Німеччина – Росія, оскільки саме вона не хотіла долучати до цього формату США. П. Клімкін констатує, що «ми фактично певний час існували у реальності, коли “нормандський формат” і американські переговори з Кремлем існували паралельно. У цьому немає нічого гарного чи поганого. Це просто факт. Але цей факт каже про те, що сама логіка, як це сприймає Меркель, як на мене, щонайменше є дивною. І ця логіка значною мірою викликана її особистим бажанням якось зробити більше симпатичною свою політичну спадщину, так би мовити її причесати».

Він нагадав, що саме А. Меркель у 2015 р. почала працювати над просуванням проєкту газопроводу «Північний потік-2» і представляла цей проєкт як «економічну історію». «І те, що вона дуже алергічно реагувала на багатьох, зокрема, у тому числі й на мене, хто виступав і політично, і в ЗМІ дуже активно критикуючи, причому критикуючи аргументовано цю реальність, тепер це на неї тисне», – додав П. Клімкін. На його переконання, тепер А. Меркель «буде довго дивитися назад і казати, що працює, а що не працює».

П. Клімкін вважає, що А. Меркель була останнім значним у Європі політиком, яка намагалася зберегти логіку німецько-російських, а до того логіку німецько-радянських відносин взаємозалежності. «Вона вірила в цю логіку. Навіть Путін, який відверто брехав про “зелених чоловічків” або про інші речі, насправді не примусив її від цієї логіки відійти», – зазначив П. Клімкін.

Отже, заяви А. Меркель, проголошені нею в інтерв'ю угорському порталу "Partizan" і стосувалися, серед іншого, причин початку російсько-української війни, були розцінені в медійному та політичному середовищі як її намагання виправдатися за свої дії під час перебування на посаді канцлера Німеччини, зокрема щодо відносин з Росією, які не зупинили конфлікт і не відвернули агресію Росії проти України. Утім, на загальне переконання, її аргументи не знімають політичної відповідальності за події, які зрештою призвели до повномасштабної російсько-української війни, хоча сама А. Меркель не вбачає власної відповідальності за її початок. Тодішня і теперішня позиція А. Меркель, на переконання аналітиків, є прикладом того, як недооцінювання політичних аспектів і цілей російського керівництва може призвести до серйозних наслідків у Європі.

О. Аулін, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Дванадцятий саміт Організації тюркських держав за оцінками експертів

В азербайджанському м. Габала під головуванням Президента країни І. Алієва 7 жовтня 2025 р. відбувся XII Саміт Організації тюркських держав під гаслом «Регіональний мир і безпека». Саміт визначив новий етап загальнотюркської інтеграції, поглиблюючи співпрацю у сферах економіки, безпеки та культурної дипломатії. На саміті було досягнуто домовленості про реалізацію спільних проєктів у культурній, економічній, безпековій сферах. Ці кроки свідчать про перехід ОТД від символічних ініціатив до стратегічної, інституціоналізованої співпраці на євразійському просторі.

Організація тюркських держав (далі – ОТД), заснована Нахічеванською угодою 2009 р. як Тюркська рада та перейменована на ОТД у 2021 р., пройшла шлях від культурного форуму до ефективного інтеграційного союзу. Якщо перші саміти лише закладали інституційну основу співпраці, то форуми в Самарканді, Астані та Бішкеку спрямували її діяльність на економічну та безпекову взаємодію, кульмінацією якої стало створення Тюркського інвестиційного фонду й підписання декларацій про спільну оборону. У цьому контексті XII саміт у Габалі став символом переходу до якісно нового етапу. Він відбувся на тлі глобальної турбулентності, спричиненої війною в Україні, енергетичною нестабільністю та конкуренцією за транспортні коридори, насамперед Середній і Південний. Ці виклики призвели до посилення прагнення тюркських держав до регіональної консолідації (URL: <https://www.mei.edu/publications/turkic-states-move-closer-geopolitics-drives-integration-forward>).

Стратегічні інтереси країн-членів на саміті були чітко окреслені: Туреччина розглядала його як нагоду підтвердити своє лідерство та закріпити роль ОТД у формуванні власного неоєвразійського вектора зовнішньої

політики. Казахстан й Узбекистан – засіб економічної диверсифікації та безпекового балансування, особливо в контексті їх географічного розташування між великими гравцями. Для Киргизстану зустріч у Габалі підсумувала період головування, тоді як Туркменістан отримав змогу активізувати співпрацю; Азербайджан – змогу демонстрації свого нового геополітичного статусу після карабаського врегулювання на користь Баку. Вибір Габали, колишньої столиці Кавказької Албанії, мав символічний характер, уособлюючи історичну спадковість і культурну глибину тюркського світу в цьому регіоні. Aze.Media назвало проведення саміту тут «знаковим жестом Азербайджану як нового центру сили», що підкреслює його роль у регіональній архітектурі (URL: <https://aze.media/gabala-summit-of-the-ots-azerbaijan-lays-the-foundation-for-the-collective-security-of-the-turkic-world>).

На відміну від історичних передумов саміт у Габалі підтвердив стратегічне значення платформи, зібравши найвище політичне представництво. У ньому взяли участь глави п'яти держав-членів. Країни-спостерігачі також були представлені на високому рівні. Геополітичний вплив ОТД посилила участь Угорщини – в особі міністра закордонних справ П. Сійярто, яка зміцнює зв'язки ОТД з європейськими інституціями. Активна участь Туркменістану – в особі Голови Халк Маслахати Г. Бердимухамедова – підкреслила критичну роль країни для регіональної енергетичної безпеки й логістики, особливо в контексті експорту газу та нафти до Європи. Високий рівень представництва спостерігачів підтвердив, що ОТД перетворилася на важливий геополітичний форум, що має прямий вплив на логістичні потоки між Азією та Європою. Це критично важливо, оскільки зростає потреба у створенні надійних транспортних й енергетичних альтернатив російським маршрутам. Знаковою стала дискусія щодо нового формату ОТД+, який, на думку експертів, служитиме механізмом співпраці з великими євразійськими гравцями, такими як Пакистан, ОАЕ або іншими країнами Перської затоки, які критично зацікавлені у функціонуванні Транскаспійського серединного коридору, міжнародного мультимодального транспортного маршруту, який з'єднує Китай та країни Південно-Східної Азії з Європою, пролягаючи в обхід Росії, і перетворюється на центральний елемент економічної суверенності ОТД (URL: <https://moderndiplomacy.eu/2025/10/11/is-the-organization-of-turkic-states-entering-a-new-phase-with-ots>).

Ключовим моментом саміту стала зміна головування, що перейшло від Киргизстану до Азербайджану. Азербайджан, прийнявши естафету, закріпив фокус ОТД на геоекономічному експансіонізмі та безпеці. Девіз саміту «Регіональний мир і безпека» задав тон усім обговоренням, підкреслюючи, що тюркські держави прагнуть не лише зберегти стабільність, а й самостійно формувати ефективні механізми колективної безпеки (URL: <https://www.yenisafak.com/ru/columns/-/34507>).

Саме це гасло стало основою Габалинської декларації: зводу стратегічних орієнтирів і конкретних рішень. У декларації держави-члени

взяли на себе зобов'язання посилити спільний апарат ОТД, уніфікувати законодавства в питаннях міграції, консульських зв'язків, цифрового урядування, а також координувати свою діяльність у міжнародних організаціях. Габалинська декларація також підтвердила намір Азербайджану й Туреччини просувати ідею спільного військового співробітництва, яке може включати колективні військові навчання держав-членів у 2026 р. Значна увага приділялася обороні: були досягнуті домовленості про створення Ради кібербезпеки для боротьби з цифровими загрозами, а також про обмін інформаційними розвідданими й досвідом у боротьбі з транснаціональною злочинністю. Разом з тим отримала статус пріоритетної безпека транспортних та енергетичних коридорів (URL: <https://aze.media/gabala-summit-of-the-ots-azerbaijan-lays-the-foundation-for-the-collective-security-of-the-turkic-world>).

Експертні оцінки значення саміту виходять за межі традиційної дипломатії. Більшість аналітичних центрів зазначають, що після Габали ОТД перестає бути просто платформою координації позицій – натомість стає зародком інституційного партнерства нового типу.

За оцінкою редактора Міжнародного інформаційного агентства «Казінформ» А. Жексенбекова, Габалинський саміт організації «означає перехід від етапу ідеологічного тюркізму до прагматичної тюркської реальності», у якій безпека, енергетика й комунікації взаємопов'язані з культурною дипломатією. Експерт підкреслює, що нова структура ОТД, зокрема Рада національної координації безпеки, є кроком до створення системи колективного реагування на кризи, хоча поки без військового змісту (URL: <https://qazinform.com/news/gabala-declaration-signed-on-12th-ots-summit-sidelines-dc2f79>).

Однією з найпомітніших новацій стала інституціалізація формату ОТД+. Цей підхід отримав позитивні відгуки як прояв прагматизму й гнучкості тюркської дипломатії, створюючи умови для «асиметричної інтеграції». Казахстан підтримує ідею створення формату ОТД+, основним завданням якого буде подальше розширення співпраці тюркського світу. Про це заявив Президент Казахстану К.-Ж. Токаєв у своєму виступі на саміті. Водночас, на думку експертів Modern Diplomacy, така модель «поступово перетворює ОТД на регіональну систему взаємодії з відкритими межами», де ступінь залученості визначається рівнем інтересів (URL: <https://moderndiplomacy.eu/2025/10/11/is-the-organization-of-turkic-states-entering-a-new-phase-with-ots>). Це дає змогу вибудовувати багаторівневу геоекономічну співпрацю без ризику політичного дублювання жорстких структур, зокрема, залучаючи в проєкти такі країни, як Афганістан або деякі держави Близького Сходу.

Реалізація нових ініціатив, зокрема створення спільного енергетичного форуму, Ради транспортних міністрів і Платформи цифрової взаємодії, покликана підкріпити політичні декларації конкретними механізмами. Експерти Anadolu Agency зазначають, що формування цих структур є «кроком

до економічного каркасу тюркської інтеграції», в якому транспорт, енергетика та цифровізація виступають трьома опорами майбутнього розвитку (URL: <https://www.aa.com.tr/en/analysis/turkic-states-summit-gabala-2025-analysis>).

Особливої уваги заслуговує ідея створення Спільного фонду стабілізації для фінансування інфраструктурних проєктів, таких як модернізація портів, будівництво логістичних центрів і залізничних магістралей у межах Середнього коридору. Аналітики вбачають у цих кроках ознаки «функціональної еволюції ОТД» – від символічної солідарності до створення механізмів міждержавної координації, які можуть стати основою майбутнього інтеграційного союзу. Враховуючи, що економічний потенціал ОТД значною мірою залежить від успішного функціонування Транскаспійського серединного коридору. Саміт у Габалі закріпив цей пріоритет, доручивши Раді транспортних міністрів розробити єдиний цифровий хаб для управління логістикою та усунення «вузьких місць» на маршруті. На думку аналітика узбецької дослідницької НДО “Bilim karvoni” Н. Умарової, Азербайджан і Казахстан, як ключові транзитні країни, активно інвестують у цей коридор, прагнучи перетворити його на повноцінну альтернативу Північному маршруту, що пролягає через Росію (URL: <https://exclusive.kz/azerbajdzhandejstvu-et-centralnoaziatskij-tranzitnyj-landshaft-menjaetsja>). Поглиблення співпраці в енергетичній сфері, включаючи розвиток транскаспійського зеленого енергетичного коридору, також було визнано критично важливим для диверсифікації постачання енергоресурсів до Європи.

Крім того, під час роботи саміту значна увага приділялася культурній складовій міждержавної співпраці. Оновлення мандата TÜRKSOY і створення спільної Ради культурної дипломатії стали предметом коментарів багатьох експертів. Саме із цього приводу К. Базарбаєв та А. Яссаві з Kazakh-Turkish University підкреслюють: «Тюркська культурна політика поступово переходить від символічних заходів до системної роботи з просування спільної історичної пам'яті, освіти й мистецтва» (URL: https://www.researchgate.net/publication/392945832_Soft_Power_and_Ethnic_Identity_Factors_in_Turkiye-Kazakhstan_Integration). Аналітик Г. Огуз із турецького аналітичного центру “SETAV” вказує, що культурна інтеграція має на меті не уніфікацію, а гармонізацію різних національних традицій. У такий спосіб культурна дипломатія набуває функцій «м'якої сили», доповнюючи економічну й політичну інтеграцію (URL: <https://setav.org/en/turkeys-multidimensional-foreign-policy-and-the-ots>).

У цьому контексті слід розглядати й розширення функцій Тюркської академії, якій доручено розробити спільні навчальні програми з історії, філософії та мов для посилення «інтелектуальної безпеки» тюркського простору. Культурна дипломатія стає не просто доповненням, а наріжним каменем, що забезпечує легітимність політичної інтеграції в очах населення країн-членів. Важливим символічним кроком стало включення Туркменістану

та Турецької Республіки Північного Кіпру як спостерігачів у інституціях академії й культурної співпраці, що розширює охоплення «м'якої сили» ОТД.

Разом з тим аналітики наголошують, що подальша інституціоналізація ОТД потребуватиме вирішення ряду структурних викликів. Так, Д. Барнс із The Diplomat звертає увагу, що в тюркських державах спостерігається різний рівень економічного потенціалу та політичної централізації, що може ускладнити вироблення спільних рішень. Це стосується, зокрема, питання голосування та розподілу фінансових зобов'язань у рамках Тюркського інвестиційного фонду. Разом з тим членство Казахстану й Киргизстану в ЄАЕС та ОДКБ обмежує можливості гармонізації митних процедур і оборонної політики з Туреччиною (членом НАТО) та Азербайджаном, створюючи конфлікт інтересів, який стримує швидку інтеграцію (URL: <https://thediplomat.com/2025/10/can-the-organization-of-turkic-states-leave-its-mark>).

Певну стриманість демонструють й експерти на кшталт А. Новруза з Azernews, які вважають, що інтеграційні амбіції ОТД стикаються з реаліями політичного різноманіття її членів. Казахстан й Узбекистан, дотримуючись політики рівновіддаленості від глобальних блоків, можуть обмежувати військово-політичний розвиток організації, тоді як Туреччина та Азербайджан прагнуть більшої оперативності в спільних безпекових ініціативах. Водночас у стратегічній перспективі навіть обережна інтеграція має вагомий потенціал, тому що поступова інституціоналізація ОТД може перетворити її на «трансконтинентальну платформу євразійського узгодження», здатну створити новий міст між Центральною Азією та Європою (URL: <https://www.azernews.az/nation/245057.html>).

З погляду внутрішніх перспектив експерти Anadolu Agency підкреслюють роль Азербайджану як політичного модератора тюркського світу. Проведення саміту в Габалі, на їхню думку, «позначило появу нового політичного центру сили, який поєднує культурну тяглість, дипломатичну гнучкість і ресурсну самодостатність» тюркського світу (URL: <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/turkish-president-arrives-in-azerbaijan-for-turkic-states-summit/3709684>). Іншим викликом залишається питання координації з іншими регіональними форматами. Наприклад, Ш. Джалільзаде з The Caspian – Alpine Society звертає увагу на необхідність уникати перетину з функціями ШОС, ОДКБ: «ОТД має знайти власну нішу – бути не дублюючим, а комплементарним інструментом регіональної політики», зосереджуючись на невійськових аспектах безпеки: економіці, кіберзахисті та логістиці (URL: <https://caspian-alpine.org/gabala-2025-security-and-development-as-the-new-architecture-of-turkic-integration>).

У цьому контексті дедалі виразніше окреслюється й український інтерес до процесів тюркської інтеграції. Ізоляція від російських маршрутів спонукає Київ активізувати пошук альтернативних сухопутних і морських шляхів, що з'єднують Україну з Центральною Азією, Кавказом і Туреччиною. Розвиток

цих напрямів розглядається як стратегічний чинник відновлення експорту, диверсифікації енергетичних постачань та інтеграції у ширші регіональні ініціативи. Водночас українська дипломатія має зважено реагувати на формування замкнених форматів усередині тюркської співдружності, щоб уникнути маргіналізації українського питання у євразійській політичній архітектурі.

З огляду на досвід України у сфері протидії гібридним і кіберзагрозам, перспективним напрямом є розбудова партнерства з тюркськими державами у безпековій площині. Формування Ради кібербезпеки ОТД створює можливість для участі Києва у розробці механізмів раннього попередження, захисту критичної інфраструктури та спільних аналітичних центрів. Така взаємодія на практичному рівні сприятиме зміцненню довіри й закладе основу для поступової інтеграції України в систему євразійських безпекових комунікацій.

Саміт ОТД у Габалі 2025 р. позначив перехід від символічної солідарності до інституційного оформлення спільної політики у сферах безпеки, енергетики та логістики. Для України це має безпосереднє стратегічне значення: нова конфігурація зв'язків охоплює Чорноморський, Каспійський і Середземноморський регіони – простір, де сходяться транспортні, енергетичні та технологічні потоки між Європою й Азією.

Транскаспійський Серединний коридор, який у Габалі отримав статус пріоритетного проєкту, може стати ключовою віссю для розширення української зовнішньоторговельної інфраструктури. Його поєднання з портами Грузії, Туреччини й Румунії відкриває перспективу створення північного відгалуження маршруту з виходом на українські транспортні вузли. Це сприятиме диверсифікації логістичних ланцюгів і формуванню спільного економічного простору між Україною, Кавказом і Центральною Азією.

Паралельно поглиблюється безпековий вимір співпраці. Україна може виступити консультативним партнером у розробці механізмів протидії кібератакам, дезінформації та техногенним ризикам, що зміцнить її позиції у взаєминах із Туреччиною, Азербайджаном та Казахстаном. Такий підхід дасть змогу Києву не лише долучитися до нових форматів координації в межах ОТД, а й на практиці впливати на зміст безпекових ініціатив.

В енергетичній сфері особливе значення має розвиток транскаспійського «зеленого енергетичного коридору», який формує нову архітектуру постачання електроенергії та водню до Європи. Участь України в цьому процесі, завдяки інтеграції її енергосистеми з ENTSO-E, може зміцнити континентальний енергетичний баланс і підвищити роль Києва як транзитної держави нового типу – учасниці євразійських ланцюгів доданої вартості.

Щоб уникнути периферійності у новій регіональній архітектурі, Україні доцільно розвивати секторальну взаємодію з ОТД – у логістиці, енергетиці, цифровій безпеці, освіті та гуманітарній сфері. Такий підхід створить реалістичні передумови для отримання статусу партнера або спостерігача при організації без надмірної політичної залежності.

Отже, Габалинський саміт став маркером переходу Євразії до багатополюсної моделі співпраці, де Туреччина є інтегровальним центром, а ОТД – інструментом нового типу взаємозв'язків. Для України це – можливість долучитися до формування простору, який не заперечує західний вектор, а поєднує його з південним і східним напрямками, відкриваючи нові форми присутності у геополітиці XXI ст.

Т. Микитенко, бібліотекар I категорії СІАЗ НБУВ

Штучний інтелект (ШІ) в сучасному світі, та його вплив на наше існування

Дедалі частіше сьогодні ми чуємо про розвиток цифрової галузі та використання штучного інтелекту в нашому житті. Досить швидко людство перейшло на використання технологій штучного інтелекту, які дають змогу швидше проводити аналіз даних, приймати більш обґрунтовані рішення, покращувати сферу обслуговування, а також підвищувати ефективність роботи в різних галузях. Що ж саме являє собою штучний інтелект, та яка його роль у нашому житті, варто розглянути більш детально.

Отже, Штучний інтелект (ШІ, штучний розум (англ. – artificial intelligence, AI) – здатність обчислювальних систем виконувати завдання, які зазвичай співмірні з можливостями людського інтелекту (навчання, міркування, вирішення питань, сприйняття та ухвалення рішень). Ці завдання можуть охоплювати прості дії, як-от розпізнавання мов чи зображень, та більш складні завдання, скажімо, гра чи керування автомобілем, а також створення зображень і відтворення звуків, прогнозування погоди, вирішення складних логічних задач тощо. Це розділ інформатики, який швидко розвивається та зосереджений на розробленні інтелектуальних машин, галузь досліджень, яка створює та вивчає методи і програмне забезпечення, що дають змогу машинам сприймати світ і використовувати самонавчання й інтелект для здійснення дій, які щоразу збільшують їхні спроможності на досягнення визначеної мети (URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82)).

Штучний інтелект (ШІ) – це галузь інформатики, яка опікується створенням інтелектуальних машин, здатних виконувати завдання, що зазвичай потребують людського розуму, а інколи й перевершують людські здібності (швидкість математичних обчислень, стрімкість віднаходження в інтернеті довідкових даних та ін.), тобто є підрозділом інформатики, який стосується автоматизації осмисленої поведінки та машинного самонавчання. Системи штучного інтелекту створені для навчання на досвіді,

розпізнавання закономірностей і ухвалення рішень на основі вхідних даних. Ці системи можна навчити виконувати певні завдання, наприклад, розпізнавати та порівнювати зображення, розуміти природну мову, писати та редагувати тексти, зокрема й робити переклади з інших мов, зберігаючи навіть рими, якщо це вірші, або грати ігри тощо. Технологія штучного інтелекту охоплює широкий набір методів, зокрема машинне навчання, обробку природної мови, робототехніку, експертні системи тощо. Мета досліджень штучного інтелекту полягає в тому, щоб створити машини, які здатні розмірковувати, розуміти та навчатися як люди і використовувати ці можливості для покращення життя людства, а також вирішення складних питань (URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82)).

Сам термін «штучний інтелект» офіційно запровадив Д. Маккарті під час Дартмутського семінару в 1956 р., поворотної події, яка ознаменувала офіційне запровадження ШІ як академічної дисципліни. Основною метою цього семінару було дослідити можливості створення машин, здатних імітувати людський інтелект, що стало початком цілеспрямованого дослідження

сфери ШІ (URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F_%D1%88%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83).

Отже, прогрес не стоїть на місці. Автоматизація процесів роботи сприяє покращенню продуктивності праці. Основна мета застосування штучного інтелекту (ШІ) – це допомога в комунікації зі споживачем. Така машина чи система здатна імітувати поведінку людини, але не замінити її повністю. Для якісного сервісу технологію потрібно навчати та вдосконалити шляхом надання їй інформації. Це дуже корисно у розвитку бізнесу (URL: <https://k-call.com/ua/blog/iskusstvennyj-intellekt-v-obslyzhivanii-klientov-7-realnyh-primerov-ispolzovaniya>).

Слід зазначити, що для багатьох підприємців штучний інтелект у бізнесі асоціюється з великими корпораціями або складними технічними рішеннями. Насправді ж це набір інструментів, доступних навіть малим командам. Власники агенцій, фрілансери та маркетологи вже сьогодні можуть впроваджувати ШІ-рішення для бізнесу без великих бюджетів або роками побудованих ІТ-відділів. (URL: <https://ukrainiandigital.com/ai-dlia-biznesu-z-choho-pochaty-vprovadzhennia-shtuchoho-intelektu-u-vlasnyy-biznes/>)

Водночас використання ШІ у повсякденних задачах допомагає:

- автоматизувати рутинні операції, зекономивши до 30 % часу команди;
- обробляти великі обсяги даних, які вручну аналізувати було б надто трудомістко;

– генерувати ідеї, тексти, дизайни чи навіть код, що скорочує цикл створення продукту;

– оптимізувати витрати завдяки більш точному прогнозуванню й ухваленню рішень.

Наприклад, генеративний штучний інтелект вже активно використовується для створення маркетингових стратегій, підготовки презентацій, написання контенту чи персоналізованих email-розсилок. Багато рутинних завдань, що раніше займали години, тепер виконуються за лічені хвилини.

Такі зміни не лише пришвидшують роботу. Вони змінюють логіку самої організації: замість фокусування на процесах – фокус на результатах. Саме це і є ключ до ефективності бізнесу в нових умовах (URL: <https://ukrainiandigital.com/ai-dlia-biznesu-z-choho-pochaty-vprovadzhennia-shtuchnoho-intelektu-u-vlasnyy-biznes>).

Крім того, сучасні медичні технології також дуже активно використовують штучний інтелект для аналізу даних пацієнтів, що допомагає лікарям швидше ставити діагнози та обирати оптимальні варіанти лікування. Наприклад, нещодавно було розроблено ШІ-систему під назвою AsymMirai, яка може прогнозувати рак грудей за п'ять років до його появи. Завдяки цій технології лікарі можуть зберегти життя пацієнток, запобігти непотрібним тестам і заощадити кошти (URL: <https://university.sigma.software/where-is-artificial-intelligence-used>).

Найпоширеніші застосування ШІ (штучного інтелекту) у медицині.

Діагностика хвороб. ШІ може допомагати лікарям точно та швидко діагностувати хворобу. Він впізнає закономірності, характерні для захворювань, на основі зображень комп'ютерної томографії, електрокардіограм, зображень МРТ серця та очей.

Персоналізоване лікування. ШІ допомагає розробляти індивідуальний підхід до лікування пацієнтів, враховуючи їхні індивідуальні характеристики та медичну історію.

Прискорення розробки ліків. ШІ допомагає вченим прискорити процес розробки ліків шляхом швидкої обробки тисяч молекул та проведення скринінгу для відбору потенційних кандидатів на перевірку лікарського засобу.

Робототехніка в хірургії. ШІ допомагає хірургам виконувати більш точні та менш інвазивні операції, що скорочує час відновлення після операції та знижує ризик ускладнень.

Системи електронного здоров'я. ШІ допомагає під час ведення електронних медичних записів, збереження та обробки великої кількості даних пацієнтів, що спрощує роботу медичних закладів та забезпечує швидкий доступ до інформації.

Ці інновації у медицині створюють нові можливості для покращення діагностики, лікування та керування здоров'ям (URL: <https://it-osvita.diaa.gov.ua/task/item/2a804ed3-c9bb-4bb4-93c8-6cb5e82c03c6>).

У сфері фінансів ШІ використовується для виявлення шахрайства, управління ризиками та прогнозування ринкових тенденцій. Завдяки автоматизації фінансові установи можуть оперативніше реагувати на зміни ринку та надавати клієнтам більш персоналізовані послуги (URL: <https://ukrainiandigital.com/strong-yak-stvoryty-vlasne-onlayn-navchannia-strong>).

Також фінансова галузь щодня генерує величезні обсяги даних, від записів про транзакції та рухів ринку до взаємодії з клієнтами та подання документів до регуляторних органів. Штучний інтелект чудово обробляє та отримує аналітичні висновки з цих «великих даних» зі швидкістю, немислимою для людських аналітиків. Це призводить до:

- автоматизації трудомістких ручних завдань;
- зменшення людського фактору під час обробки та аналізу даних;
- виявлення прихованих закономірностей та кореляцій у величезних наборах даних;
- виявлення потенційних загроз до їх ескалації;
- надання індивідуальних продуктів та послуг клієнтам.

Ці «переваги штучного інтелекту у фінансах» – не просто поступові покращення, вони являють собою фундаментальний зсув в операційних парадигмах, що дає можливість фінансовим установам працювати більш розумно та конкурентоспроможно. Ідеться про використання «фінансового штучного інтелекту» для отримання вирішальної переваги (URL: <https://www.emagia.com/uk/resources/glossary/ai-in-finance>).

У транспортній сфері ШІ уже нині керує вантажівками без водіїв, регулює світлофори в реальному часі, складає логістичні маршрути з урахуванням заторів і прогнозує несправності ще до їх появи. ШІ відкриває нову еру – коли транспорт стає розумнішим, безпечнішим, швидшим та екологічнішим.

Така трансформація охоплює не лише автономні автомобілі, але й громадський транспорт, інфраструктуру міст, глобальні логістичні ланцюги та навіть персональну мобільність (URL: <https://speka.ua/artificial-intelligence/yak-si-transformuje-transport-prikladi-dani-trendi-pjm0do>).

Важливо зазначити, що для багатьох організацій пріоритетом є не заміна працівників, а розширення можливостей людини і підвищення безпеки та ефективності її роботи (URL: <https://www.proxis.ua/uk/show-article/765>).

Водночас штучний інтелект використовують і для покращення діяльності бібліотек. Сьогодні бібліотеки зберігають цифрові ресурси, а також традиційні матеріали та пропонують різноманітні цифрові послуги для полегшення доступу до інформації, крокуючи в ногу з технологічним розвитком. Разом із цифровими послугами з'явилися також технології

штучного інтелекту як можливий інструмент, який можна використовувати для підвищення ефективності діяльності бібліотек. Використання штучного інтелекту в бібліотеках може полегшити роботу як бібліотечного персоналу, так і користувачів, покращити бібліотечне обслуговування. Слід зазначити, що напрями застосування штучного інтелекту в бібліотеках – вирішення проблем та прийняття рішень у сферах виявлення інформації за допомогою голосової ідентифікації та ідентифікації зображень, каталогізації документів, підготовки колекції, технічних послуг, довідкових послуг, запитів, предметного індексування, визначення інформаційних потреб користувачів, пошуку в базі даних та постачання документів. Як видно з цього, штучний інтелект здатний виконувати багато бібліотечних функцій, таких як каталогізація, довідкові служби та засоби колекціонування з додатками (URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/301>).

Привертає увагу й те, що Україна має всі передумови, щоб стати одним із лідерів у розвитку та впровадженні штучного інтелекту у світі. Висококваліфіковані спеціалісти, збільшення кількості навчальних програм із ШІ, високий рівень відкритих даних, розвинута екосистема ШІ-досліджень – це лише частина кроків, які вже формують нову ШІ-екосистему України (URL: <https://digitalstate.gov.ua/uk/news/tech/shtuchnyy-intelekt-v-ukrayini-stratehichne-bachennia-rozvytku-u-mezakh-winwin>).

У своєму коментарі перший віцепрем'єр-міністр з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій, міністр цифрової трансформації М. Федоров зазначив: «Україна має очолити тренд ШІ у світі. Розуміти, що відбувається, швидко реагувати та мати власну стратегію. Неможливо говорити про цифрову державу, якщо ми не формуємо прогресивну політику в напрямі штучного інтелекту та адженду для світу. Вже сьогодні в Україні ШІ активно використовують у різних напрямках. Особливо важливе використання штучного інтелекту у сфері військових технологій. Він допомагає фіксувати переміщення техніки та особового складу окупантів, збивати ворожі ракети, ефективніше наводити БПЛА на цілі тощо. Робота над нормативним полем для ШІ важлива для розвитку країни та дасть нам змогу рухатися швидше в цьому напрямі» (URL: <https://news.online.ua/ukrayina-maje-ocoliti-trend-si-u-sviti-fedorov-865399>).

Розробка систем, що керують безпілотниками або бойовими машинами з використанням ШІ, дає змогу підвищувати їх точність та автономність. Вони здатні самостійно орієнтуватися, уникати перешкод і виконувати складні бойові завдання навіть без постійного людського керування (URL: <https://vseosvita.ua/blogs/ukraina-vykorystovuie-shi-109249.html>).

ШІ-алгоритми допомагають аналізувати великий обсяг розвідданих – зображень, відео, радарних та сигналів зв'язку. Використовуючи машинне навчання, системи можуть передбачати можливі дії ворога, оцінювати ризики та планувати контрзаходи, що істотно підвищує готовність і швидкість реагування.

Крім наземних та повітряних платформ, ШІ активно застосовується для захисту цифрових систем. Українські фахівці створюють системи автоматичного виявлення та блокування кібератак, захисту важливих державних мереж і об'єктів від хакерських втручань (URL: <https://vseosvita.ua/blogs/ukraina-vykorystovuie-shi-109249.html>).

Однак під час використання штучного інтелекту виникають і певні труднощі, які привертають до себе увагу.

Одним із головних викликів є те, як ШІ ухвалює рішення. Наприклад, у сферах охорони здоров'я або правосуддя використання ШІ може призвести до непередбачуваних наслідків або упереджених рішень через недосконалість алгоритмів. Важливо забезпечити контроль за рішеннями, які ухвалює ШІ (URL: <https://university.sigma.software/where-is-artificial-intelligence-used>).

ШІ автоматизує багато процесів, через що певні професії стають непотрібними. Це викликає занепокоєння щодо майбутнього ринку праці та того, як забезпечити нові можливості для працівників, чий професії можуть зникнути.

Оскільки ШІ потребує великих обсягів даних для ефективної роботи, виникає питання захисту конфіденційної інформації. Хакери можуть використовувати вразливості в алгоритмах для зловживань, що загрожує як приватним особам, так і компаніям.

Нейромережі та інші технології ШІ часто є «чорними скринями» – навіть розробники не завжди можуть пояснити, як саме алгоритм прийшов до того чи іншого висновку. Це може створювати ризики у критично важливих сферах, таких як медицина або право (URL: <https://university.sigma.software/where-is-artificial-intelligence-used>).

Застосування ШІ має колосальний потенціал для створення кращого майбутнього, але важливо підходити до його впровадження з відповідальністю. Тільки за умови правильного використання ми зможемо забезпечити баланс між інноваціями та безпекою, щоб ШІ працював на користь суспільства, а не створював нові проблеми (URL: <https://university.sigma.software/where-is-artificial-intelligence-used>).

Проаналізувавши вищевикладене, можна зробити певні висновки. Ми впевнено та активно ідемо в цифровізоване майбутнє та активно розвиваємо використання штучного інтелекту в нашому повсякденному житті. За допомогою штучного інтелекту ми можемо зберегти великі обсяги інформації та знань для подальшої передачі їх наступним поколінням. Але використання ШІ потребує ще чимало доопрацювання та контролю, чим наші фахівці та спеціалісти сумлінно займаються. Важливим є врахування необхідності використання штучного інтелекту на полі бою в нашій країні, адже саме завдяки використанню ШІ та технологій можна зберегти чимало людських життів. Головне – правильно та розумно використовувати усі інновації, та користуватися ними лише для створення більш комфортного існування людства.

Основні напрями діяльності НАН України

Президентом НАН України обрано академіка А. Загороднього

Виборча сесія Загальних зборів Національної академії наук України відбулася 7 жовтня 2025 р., на якій було обрано президента НАН України.

Виборча сесія відбувалася в розосередженому форматі – з утворенням виборчих дільниць у наукових центрах та установах академії, а також у режимі відеоконференції, що дало змогу забезпечити участь делегатів з усіх регіонів України.

Головував на засіданні перший віцепрезидент НАН України академік В. Горбулін.

Відповідно до Статуту НАН України у виборчій сесії взяли участь академіки та члени-кореспонденти НАН України, а також делеговані представники наукових колективів установ академії в кількості, що дорівнює половині облікового складу дійсних членів і членів-кореспондентів, які беруть участь у роботі Загальних зборів.

На посаду президента НАН України було висунуто дві кандидатури – академіків А. Загороднього та Б. Данилишина.

Під час засідання кандидати представили свої виборчі програми. Після виступів кандидатів тривало обговорення програм, учасники засідання ставили питання. Виступи транслювалися на всі виборчі дільниці в режимі відеоконференції, що забезпечило відкритість і залученість усіх учасників виборчого процесу.

Після завершення обговорення відбулося таємне голосування.

Загалом було роздано 694 бюлетені.

За результатами голосування: за академіка А. Загороднього віддали свої голоси 608 виборців; за академіка Б. Данилишина – 60 голосів.

Таким чином, президентом Національної академії наук України обрано академіка А. Загороднього.

Національна академія наук України щиро вітає академіка А. Загороднього з обранням на високу посаду президента НАН України та бажає йому подальших успіхів у служінні українській науці та державі!
(Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 7.10).

Засідання Загальних зборів Національної академії наук України, під час якого було обрано першого віцепрезидента, віцепрезидентів і членів Президії НАН України та затверджено академіків-секретарів відділень академії, обраних напередодні загальними зборами відділень, відбулося 9 жовтня 2025 р.

За результатами таємного голосування першим віцепрезидентом НАН України обрано академіка НАН України В. Богданова.

Віцепрезидентами НАН України обрано академіків НАН України В. Горбуліна, В. Радченка, О. Рафальського, В. Семиноженка.

Членами Президії НАН України обрано: академіків НАН України А. Булата, Б. Буркинського, О. Копиленка, В. Кошечка, Р. Кушніра, В. Лазоришинця, С. Пирожкова, В. Смолія, В. Цимбалюка, члена-кореспондента НАН України В. Устименка, доктора фізико-математичних наук О. Антонюк і доктора філософських наук О. Кубальського.

Затверджено академіків-секретарів відділень НАН України:

- Відділення математики – академік НАН України О. Тимоха;
- Відділення інформатики – академік НАН України О. Хіміч;
- Відділення механіки і машинознавства – академік НАН України В. Назаренко;
- Відділення фізики і астрономії – академік НАН України М. Бондар;
- Відділення наук про Землю – академік НАН України С. Шехунова;
- Відділення матеріалознавства – академік НАН України І. Кривцун;
- Відділення енергетики та енергетичних технологій – академік НАН України А. Русанов;
- Відділення ядерної фізики та енергетики – академік НАН України І. Гаркуша;
- Відділення хімії – академік НАН України П. Стрижак;
- Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології – академік НАН України М. Співак;
- Відділення загальної біології – академік НАН України С. Афанасьєв;
- Відділення економіки – академік НАН України В. Геєць;
- Відділення літератури, мови та мистецтвознавства – академік НАН України Б. Ажнюк.

Після завершення виборів новообрані члени Президії НАН України провели своє перше засідання, під час якого було розглянуто та затверджено ряд важливих кадрових питань.

Передусім Президія НАН України ухвалила рішення про призначення голів секцій Національної академії наук України:

- головою Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України призначено академіка НАН України В. Богданова;
- головою Секції хімічних і біологічних наук НАН України призначено академіка НАН України В. Радченка;
- головою Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України призначено академіка НАН України О. Рафальського.

Також було призначено голів регіональних наукових центрів Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України:

- головою Західного наукового центру НАН України та МОН України призначено академіка НАН України З. Назарчука;

- головою Південного наукового центру НАН України й МОН України
- академіка НАН України Б. Буркинського;
- головою Північно-Східного наукового центру НАН України та МОН України – академіка НАН України В. Семиноженка;
- головою Придніпровського наукового центру НАН України й МОН України – академіка НАН України А. Булата;
- головою Донецького наукового центру НАН України та МОН України
- члена-кореспондента НАН України В. Устименка.

На члена Президії НАН України доктора філософських наук О. Кубальського покладено виконання обов'язків головного вченого секретаря НАН України.

На члена Президії НАН України академіка НАН України В. Смолія покладено виконання обов'язків академіка-секретаря Відділення історії, філософії та права НАН України.

Також виконуючими обов'язки членів Президії НАН України призначено: академіка НААН України Я. Гадзала, академіка НАН України С. Довгого, академіка НАПрН України В. Журавля, академіка НАН України В. Кременя, академіка НАМ України В. Сидоренка.

Радниками Президії Національної академії наук України затверджено: академіків НАН України Л. Губерського, М. Жулинського, М. Згуровського, М. Картеля, О. Кириленка, С. Комісаренка, Е. Лібанову, Л. Лобанова, В. Локтева, З. Назарчука, О. Пономаренка, О. Онищенко, Я. Яцківа, В. Литвина.

Президія НАН України також призначила на посаду першого заступника головного вченого секретаря НАН України начальника Науково-організаційного відділу Президії НАН України кандидата фізико-математичних наук В. Котенка (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 9.10).

Національна академія наук України підбила підсумки п'ятирічної діяльності.

Звітна сесія Загальних зборів Національної академії наук України, присвячена діяльності академії у 2020–2025 р., відбулася 6 жовтня 2025 р.

Відповідно до Статуту НАН України в сесії взяли участь академіки та члени-кореспонденти НАН України, а також делеговані наукові працівники установ академії.

Відкриваючи засідання, Президент НАН України академік А. Загородній зазначив, що звітна сесія є важливим підсумком п'ятирічної роботи академії, яка за цей час пройшла через безпрецедентні виклики. «Протягом 2020–2025 рр. установами НАН України реалізовано значну кількість фундаментальних і прикладних досліджень, спрямованих на вирішення актуальних проблем держави. Попри складні умови

повномасштабної війни ми вистояли, продовжуємо науковий пошук і активно співпрацюємо з Силами оборони України, наближаючи перемогу», – підкреслив він.

Потому академік А. Загородній представив доповідь «Академія у часи викликів: підсумки п'ятиріччя», у якій підсумував головні напрями діяльності НАН України за останні п'ять років.

У доповіді йшлося про результати фундаментальних досліджень, вагомий внесок установ академії в зміцнення обороноздатності країни, розвиток нових матеріалів і технологій, цифровізацію, розбудову інноваційної інфраструктури, міжнародну співпрацю та підтримку молодих науковців. Президент НАН України також акцентував на реформуванні системи управління академією, підвищенні ефективності роботи відділень, розвитку співпраці з державою, бізнесом і громадянським суспільством.

Під час обговорення звітної доповіді виступили: директор Радіоастрономічного інституту НАН України академік В. Захаренко, директор Інституту молекулярної біології і генетики НАН України академік М. Тукало, голова Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій доктор фізико-математичних наук О. Антонюк, директор Інституту проблем безпеки атомних електростанцій НАН України академік А. Носовський, ректор Львівського національного університету ім. І. Франка академік Р. Гладишевський, начальник Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних сил України член-кореспондент І. Чепков, завідувач відділу Інституту фізіології рослин і генетики НАН України академік В. Швартау, генеральний директор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського член-кореспондент Л. Дубровіна, директор Інституту проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича НАН України член-кореспондент Г. Баглюк, заступник директора з наукової роботи ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» член-кореспондент С. Кораблін, директор Інституту прикладних систем управління НАН України член-кореспондент О. Копійка.

Учасники обговорення високо оцінили роботу Президії та установ НАН України у звітний період, наголосивши на значному внеску академії в розвиток науки, економіки та оборонно-промислового потенціалу країни.

За результатами обговорення Загальні збори НАН України схвалили Звіт про діяльність академії у 2020–2025 роках, прийнявши відповідну постанову (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 9.10).*

Сучасні дослідження та розробки академічної науки

У Києві пройшов XI з'їзд Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова.

У Києві на базі Інституту молекулярної біології і генетики НАН України 25 вересня 2025 р. відбувся XI з'їзд Українського товариства генетиків і селекціонерів (УТГіС) ім. М. І. Вавилова та асоційована зі з'їздом XX Міжнародна наукова конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів», присвячена 120-річчю від дня народження Е. Чаргаффа і 125-річчю від народження Г. Д. Мюллера.

Співорганізаторами конференції виступили Українське товариство генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова та Інститут молекулярної біології і генетики НАН України.

Захід відбувся в змішаному форматі для максимального забезпечення участі науковців з різних областей України та іноземних дослідників, зважаючи на умови воєнного стану в державі.

Наукова робота конференції була організована за напрямками:

- молекулярна генетика та геноміка;
- прикладна генетика й селекція;
- біоінформатика та комп'ютерна біологія;
- генетика людини й медична генетика;
- загальна та популяційна генетика;
- аналіз й оцінка генетичних ресурсів;
- молекулярні та клітинні біотехнології;
- історія біології, питання викладання генетики, селекції й еволюційної теорії.

У роботі конференції взяли участь близько 100 учасників з наукових установ і навчальних закладів України, а також дослідники з Польщі, Чехії, Латвії. Було заслухано 12 пленарних і 19 секційних доповідей та представлено 13 стендових доповідей.

За поданими для участі в конференції матеріалами надруковано два чергові томи (т. 36, 37) збірника наукових праць «Фактори експериментальної еволюції організмів», до складу яких увійшло 69 статей і 25 вибраних тез доповідей. Опубліковані матеріали узагальнюють теоретичні досягнення й практичні надбання провідних українських і зарубіжних учених, висвітлюють наукові проблеми сьогодення, а також можуть стати основою для їх розв'язання в майбутньому та сприятимуть подальшому розвитку теоретичних засад еволюції, генетики, селекції й біотехнології як в Україні, так і за її межами.

У роботі з'їзду УТГіС взяло участь близько 60 делегатів, які представляли Київське міське та обласне, Львівське, Одеське, Полтавське, Тернопільське, Черкаське, Чернівецьке та Херсонське регіональні відділення. На з'їзді обрали нову Раду товариства та новий склад Ревізійної комісії. Президентом УТГіС обрали члена-кореспондента НАН України В. Кунаха, віцепрезидентами – академіка НАН України Я. Блюма, доктора біологічних наук, професора Н. Дробик, академіка НААН України С. Ковтун, вченим

секретарем – кандидата біологічних наук І. Конвалюк (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 6.10).

У Київському академічному університеті стартує курс «Штучний інтелект та машинне навчання в адитивному виробництві».

Адитивне виробництво і 3D друк використовують сьогодні для вирішення величезної кількості завдань. Це виробництво, наприклад, дає змогу максимально швидко виготовити необхідну деталь і відновити роботу пошкодженого приладу чи техніки. Підібрати оптимальні рішення й параметри для роботи в цій галузі (і не йти шляхом спроб і помилок) зможуть слухачі курсу «Штучний інтелект та машинне навчання в адитивному виробництві», який стартує в Київському академічному університеті (КАУ) в рамках проекту “Knowledge Rise”.

«Це практично-орієнтований курс, який поєднує знання про штучний інтелект і машинне навчання з викликами й можливостями 3D-друку та адитивних технологій. Матеріалознавство, інженерія й data science поєднані в цілісну програму», – пояснює автор курсу молодший науковий співробітник Інституту проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича НАН України Н. Медюх.

Знаходити найкращі параметри для друку та розуміти, як можна застосувати знання про ШІ та машинне навчання у виробництві, вчений і навчатиме слухачів курсу.

Курс складається з трьох лекцій. Першу присвячено основам машинного навчання у виробництві та збору даних для оптимізації процесів. Другу – методам оптимізації параметрів 3D-друку за допомогою регресійного аналізу та баєсівських підходів. Третю – глибокому навчанню для контролю якості та практичним викликам упровадження ШІ у виробництво.

Курс буде корисний усім, хто займається чи планує займатися адитивним виробництвом – командам стартапів, інженерам і всім, хто нині друкує корисні деталі на 3-D принтерах різного рівня складності.

Слухачі навчатимуться розуміти принципи машинного навчання та їх практичного застосування у виробничих процесах. Вони зможуть підбирати параметри для оптимізації якості та ефективності виробництва; проектувати увесь процес машинного навчання (ML-pipeline) від збору даних до впровадження готових рішень (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 8.10).

Мовознавці академії втретє провели лінгвістичну школу «Потебнянський колегіум».

В онлайн-форматі 22–26 вересня 2025 р. тривала організована Інститутом мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України третя сесія «Потебнянського колегіуму» – п'ятиденної лінгвістичної школи, покликаної ознайомити широкий загал з актуальними здобутками мовознавчої науки. Заходи, як завжди, модерувала керівниця школи, молодший науковий співробітник відділу загального мовознавства Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України доктор філософії М. Остапенко. Лекції для учасників й учасниць колегіуму прочитали провідні українські лінгвісти, запрошені гості та представники виконавчої влади у сфері мовного регулювання.

Понеділок, 22 вересня, уже традиційно розпочався з вітального слова директора Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України академіка НАН України Б. Ажнюка. Першу лекцію другої сесії «Потебнянського колегіуму» «Українська медієвістика: новий вимір» виголосили запрошені лектори: професор кафедри української мови Житомирського державного університету ім. І. Франка В. Мойсієнко (нині – лейтенант Збройних сил України член-кореспондент НАН України) та директор Інституту міжкультурних студій Центрально-Східної Європи Варшавського університету доктор габілітований, професор Й. Гетка. Доповідачі інформували про свій науковий шлях, який привів їх до написання спільної книги «Спочатку було слово» та ознайомили слухачів колегіуму з її основними положеннями.

Лекцію «Дві епохи – одна історія: Інститутові мовознавства ім. О. О. Потебні 95 років» виголосив завідувач відділу слов'янських мов Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України доктор філологічних наук П. Селігей. Науковець здійснив захопливий екскурс сторінками історії інституту, супроводжуючи свою оповідь архівними світлинами.

З лекцією «Етимологічний словник української мови в семи томах: 60-річний марафон на тлі двох історичних епох» 23 вересня виступив головний науковий співробітник відділу слов'янських мов Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України академік НАН України Г. Півторак. Він інформував, зокрема, про історію створення фундаментального етимологічного словника. Наймовірно цінним було почути його спогади про колег та особливості роботи над словниковими статтями. Після лекції слово взяли провідний науковий співробітник цього ж відділу доктор філологічних наук В. Ярмак і професор кафедри слов'янської філології Київського національного університету ім. Т. Шевченка доктор філологічних наук Т. Черниш, які теж поділилися спогадами про роботу над словником та тепло відгукнулися про лектора. Звернутися до знаного академіка із запитаннями змогли й студенти, які хотіли дізнатися, із чого розпочати шлях майбутньому етимологові. Друга лекція «Шлях у халепу: до проблеми етимології фраземи “потрапити в халепу” в контексті взаємодії мов і культур» органічно продовжила тему етимології. Лектор, професор кафедри слов'янської

філології Київського національного університету ім. Т. Шевченка доктор філологічних наук Л. Даниленко на численних прикладах та ілюстраціях з різних європейських мов продемонструвала свою гіпотезу походження слова «халепа» і відповідної похідної фраземи. В обговореннях після лекції слухачі порушили питання створення «Етимологічного словника фразеологізмів української мови», що нині є «золотою мрією» мовознавців.

З лекцією «Принцип егоцентризму («Я») як один з вихідних пунктів семантико-прагматичної організації мови» 24 вересня виступив завідувач відділу загального мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України член-кореспондент НАН України О. Тараненко. Залучивши значну кількість прикладів, науковець представив основні принципи семантико-прагматичної організації мови. Тема надзвичайно зацікавила аудиторію. Лекцію «О. О. Потебня і теорія когнітивної модальності» прочитав головний науковий співробітник відділу мов України Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України доктор філологічних наук, професор В. Бріцин. Залучивши аудиторію до діалогу, він представив свою теорію когнітивної модальності. Серед питань, поставлених після лекції, ішлося про можливості застосування згаданої теорії для аналізу літературних творів, а також про різницю між когнітивною, об'єктивною та суб'єктивною модальностями.

Учасники й учасниці «Потебнянського колегіуму» 25 вересня мали нагоду поспілкуватися з представниками виконавчої влади у сфері мовного регулювання. З лекцією «Мовна політика в дії» виступили уповноважений із захисту державної мови у 2020–2025 рр. кандидат філологічних наук, доцент Т. Кремінь і голова Національної комісії зі стандартів української мови кандидат філологічних наук Ю. Чернобров. Після виступів слухачі подякували запрошеним гостям і поставили нагальні питання, зокрема про можливості регулювання шкідливого російськомовного контенту в мережі «Тік-Ток». З лекцією «Українсько-російське мішане мовлення (“суржик”) і діалект(и): деякі розмежувальні лінії» виступив запрошений лектор – професор Салернського університету (Італія) доктор наук Сальваторе Дель Гаудіо. Добірною українською мовою доповідач представив свої міркування з означеного питання, які викликали інтерес в аудиторії. До роботи колегіуму долучилася також чинна уповноважена із захисту державної мови доктор філологічних наук, професор О. Івановська, яка ознайомила слухачів колегіуму з основними векторами роботи своєї команди. В активному обговоренні після виступу порушувалися питання суржику як сходинок на шляху до опанування літературної української мови, а також його шкоди для іміджу української мови. Насичену програму четвертого дня лекторію завершив член-кореспондент НАН України О. Тараненко, який представив свою монографію «Українська літературна мова кінця XX – першої чверті XXI ст.: стан і тенденції розвитку».

П'ятниця, 26 вересня, розпочалася з лекції завідувача відділу романських, германських та балтійських мов Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України доктора філологічних наук В. Пономаренка «Неологізми іншомовного походження в сучасному українському мовленні: соціолінгвістичні аспекти». Доповідач проілюстрував основні тенденції в запозиченнях в українській мові. В обговоренні опісля порушувалися, серед іншого, питання регулювання останнім правописом адаптації іншомовних слів, а також доцільності створення питомих відповідників замість запозичення слів з інших мов.

Того ж дня очільник Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України академік НАН України Б. Ажнюк і науковці відділу мов України кандидати філологічних наук Л. Андрієнко (старший науковий співробітник), О. Михальчук (завідувачка відділу), Л. Ажнюк (старший науковий співробітник), О. Малаш (молодший науковий співробітник) і Л. Белей (науковий співробітник) представили лексикографічну працю «Мовна політика і мовне планування: Енциклопедичний словник». Доповідачі поінформували про загальну структуру словника, особливості укладання статей, а також поділилися спогадами про початок роботи над словником, який припав на початок повномасштабного вторгнення. Потім колективну монографію «Фразеологія та фразеографія: теорія, практика, перспективи (до 100-річчя з дня народження Лідії Андронівни Юрчук)» представила старший науковий співробітник відділу слов'янських мов Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України кандидат філологічних наук І. Гнатюк, яка поінформувала про авторів монографії, а також і про саму Л. Юрчук, проілюструвавши виступ архівними світлинами. Останнім заходом Потебнянського колегіуму стала традиційна сесія «Питання – відповідь», під час якої фахівці Інституту мовознавства та запрошені лектори (академіки НАН України Г. Півторак і Б. Ажнюк, член-кореспондент НАН України В. Мойсієнко та заступник директора з наукової роботи Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України кандидат філологічних наук О. Скопненко) відповіли на поставлені учасниками питання (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 3.10*).

Науковці НАН України вишанували пам'ять академіка Г. Скрипник Міжнародною конференцією з українського народознавства і мистецтвознавства.

Наприкінці вересня 2025 р., до роковин по визначній українській науковиці-етнологині, талановитій організаторці науки, багаторічній очільниці Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України академікові НАН України Г. Скрипник (1949–2024), у цьому інституті в змішаному форматі провели Міжнародну науково-практичну конференцію «Українське народознавство та

мистецтвознавство в контексті сучасних суспільних змін», пленарне та секційні засідання якої зібрали близько 130 учасників з України (з установ Національної академії наук України, закладів вищої освіти, провідних бібліотек і музеїв Києва, Харкова, Одеси, Рівного, Львова, Острога, Кам'янського, Переяслава, Черкас та інших міст) та з-за кордону (з наукових установ Польщі, Молдови, Болгарії, Словаччини, Угорщини, Естонії).

Науковий форум розпочався урочистим виконанням Державного гімну України. Вітаючи учасників пленарного засідання, модератор поважного зібрання, в. о. обов'язків директора Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України кандидат історичних наук, старший дослідник Н. Стішова нагадала, що конференція відбувається на тлі повномасштабного вторгнення РФ, яке триває вже четвертий рік поспіль. Війна завдала величезних руйнацій, забрала життя найвідданіших синів і дочок України й істотно вплинула на все українське суспільство. І саме Збройним силам України українські вчені-гуманітарії завдячують можливість проводити наукові заходи й продовжувати україністичні дослідження. Присутні вшанували хвилиною мовчання світлу пам'ять героїв і героїнь, полеглих за волю та незалежність України, а також усіх загиблих у війні.

У контексті тематики конференції Н. Стішова акцентувала на вагомості постаті академіка Г. Скрипник в українській та світовій науці, розповіла про Г. Скрипник як талановиту організаторку науки, мудру керівницю однієї з провідних наукових установ НАН України – багатопрофільного Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського, специфіка якого полягає в комплексному підході до дослідження народної й професійної української культури. Видатна вчена вражала своїми енциклопедичними знаннями і всебічною освіченістю та далекоглядністю, постійно генерувала нові ідеї щодо діяльності інституту, зокрема його досліджень і видань.

З вітальними словами до учасників міжнародної конференції звернулися також уповноважена із захисту державної мови доктор філологічних наук, професор О. Івановська; в. о. академіка-секретаря Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України, директор Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України академік НАН України Б. Ажнюк; директор Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України академік НАН України М. Жулинський; академік-секретар Відділення історії, філософії та права НАН України академік НАН України В. Смолій; доцент Інституту етнології і фольклористики з Етнографічним музеєм Болгарської академії наук доктор етнології П. Христов; провідний науковий співробітник Інституту культурної спадщини Міністерства культури Республіки Молдова доктор історії В. Кожухар; професор Університету ім. А. Міцкевича в Познані доктор габілітований Г. Корбич (Польща); іноземний член НАН України, доктор історичних наук, професор М. Сополіга (Свидник, Словаччина); завідувач

відділу етнології та антропології сучасності Інституту археології та етнології Польської академії наук доктор габілітований, професор К. Косць-Рижко; ректор Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя кандидат історичних наук, доцент О. Самойленко; директор Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Софії та Олександра Русових Ю. Соболю.

Чималий інтерес викликала виголошена на пленарному доповідь професора Університету ім. А. Міцкевича в Познані (Польща) доктора габілітованого Г. Корбич «Конкурс писанок у м. Гожув Велькопольський (Польща): різні обличчя традиції», у якій було ґрунтовно представлено традиції конкурсу писанок у Республіці Польща.

З-поміж актуальних тем треба відзначити доповідь «Українці та українська культура за межами країни у наукових дослідженнях Ганни Скрипник», яку представила завідувач відділу «Український етнологічний центр» Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України кандидат історичних наук Г. Бондаренко.

Чимало зусиль Г. Скрипник докладала до збереження національної спадщини. Серед таких ініціатив було видання різнопрофільних історій музики, театру, української культури, декоративного мистецтва. Останній напрям висвітлила у своєму виступі «Г. А. Скрипник – натхненник і організатор видання “Історія декоративного мистецтва України” (у 5-ти томах)» – завідувач відділу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України академік Національної академії мистецтв України Т. Кара-Васильєва. Про фундаментальні наукові видання з музичної культури докладно поінформувала завідувач відділу музикознавства та етномузикології Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України доктор мистецтвознавства, професор О. Немкович у своєму виступі «Г. А. Скрипник і дослідження музичної культури в ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України». Згадані доповідачкою видання було підготовлено під егідою саме Г. Скрипник.

Доповідь зі ще однієї важливої теми «Міжнародні проєкти Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України в контексті наукової діяльності академіка Ганни Скрипник» виголосила завідувач відділу української і зарубіжної фольклористики Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України кандидат філологічних наук Л. Вахніна. Науковиця докладно окреслила широку тематику міжакадемічних проєктів інституту, спрямованих на розширення обріїв міжнародної наукової діяльності установи, зокрема під керівництвом академіка Г. Скрипник.

З огляду на багатопрофільність Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України актуальними були роздуми щодо специфіки функціонування відділу екранно-сценічних

мистецтв та культурології цієї установи, якими поділилася в доповіді «Державницьке мислення академіка Ганни Скрипник у сприянні роботі підрозділу екранно-сценічних мистецтв та культурології в перші роки російсько-української війни» його очільниця доктор філологічних наук, професор Н. Мех.

Старший науковий співробітник цього ж відділу член-кореспондент Національної академії мистецтв України С. Тримбач у своєму виступі «Академік Ганна Скрипник. Про дуалізм академічного й неакадемічного в гуманітарних науках (із особистих спогадів)» звернувся до контроверсійного й досі актуального питання дуалізму академічного та неакадемічного в гуманітарних науках.

Крім того, у межах конференції відбувся круглий стіл «Культурна спадщина України в умовах війни», який працював за двома науковими напрямками: «Стан історико-культурної спадщини на території України» та «Центри та музеї народного мистецтва: збереження та зміни тематики в умовах сучасності». Обговорення модерувала старший науковий співробітник відділу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України кандидат мистецтвознавства З. Чегусова.

У першій частині круглого столу завідувач цього ж відділу академік Національної академії мистецтв України Т. Кара-Васильєва звернулася до теми багатовікового виборювання українським народом права на збереження своєї культури та національної ідентичності. Кандидат мистецтвознавства З. Чегусова привернула увагу до ракетних і дронівих загроз пам'яткам історії, архітектури та містобудування Києва, Київщини й Сумщини. Аспірант цього відділу Є. Кузьменко зосередився на втратах історико-архітектурної та монументальної спадщини Донеччини й Луганщини.

Виступи під час другої частини круглого столу стосувалися впливу війни на народне й декоративне мистецтво. Науковий співробітник відділу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України кандидат мистецтвознавства З. Косицька розкрила особливості творчості майстрів витинанки в умовах війни. Старший науковий співробітник цього ж відділу кандидат мистецтвознавства Л. Пасічник звернула увагу на долю музейних ювелірних колекцій в умовах евакуації та руйнацій. Науковий співробітник відділу кандидат мистецтвознавства Г. Істоміна повідомила про значні втрати в колекціях художньої кераміки. Науковий співробітник відділу кандидат мистецтвознавства О. Клименко розглянула проблеми гончарних осередків на прифронтових й окупованих територіях. Старший науковий співробітник відділу кандидат мистецтвознавства Н. Студенець дослідила трансформації у сфері декоративного розпису. Молодший науковий співробітник відділу кандидат мистецтвознавства Л. Сержант наголосила на

важливості збереження та популяризації музейних колекцій декоративного мистецтва Чернігівщини.

Конференція 7 вересня продовжила роботу у форматі таких семи секційних засідань:

- «Українська етнологія в добу державної незалежності: наукові осередки, концепції та напрями досліджень»;
- «Етнографічне музейництво в Україні та світі: історія, становлення, сучасний вимір»;
- «Фольклор і фольклористика у вимірі національної ідентичності»;
- «Український театральний та аудіовізуальний простір: тяглість культурних традицій та розвиток спадщини минулих епох»;
- «“Історія українського мистецтва” (2006–2011) і “Студії мистецтвознавчі” (2003–2020): академічні проєкти на зламі епох»;
- «Г. А. Скрипник – натхненник та організатор видання “Історія декоративного мистецтва України” (2007–2016)»;
- «Музичне українознавство в контексті міждисциплінарних досліджень та сучасного культурного процесу» (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 3.10).

У рамках Харківського хімічного семінару відбулася лекція члена-кореспондента НАН України С. Колотілова про нові каталізатори гідрування

На платформі “Zoom” 10 жовтня 2025 р. відбулася онлайн-лекція заступника директора з наукової роботи Інституту фізичної хімії імені Л. В. Писаржевського НАН України члена-кореспондента НАН України С. Колотілова на тему: «Нові каталізатори гідрування органічних сполук на основі наночастинок перехідних металів».

Захід відбувся в рамках Харківського хімічного семінару (Kharkiv Chemical Seminar), який 7, 9 та 10 жовтня 2025 р. об’єднав серію пленарних лекцій провідних українських учених, що проходили під час XV Всеукраїнської конференції молодих вчених, студентів та аспірантів з актуальних питань хімії. Конференція відбулася за фінансової підтримки Національного фонду досліджень України (проєкт “SupraKha”).

У своїй доповіді С. Колотілов виклав ряд сучасних підходів до створення ефективних гетерогенних каталізаторів гідрування зі зниженим або нульовим вмістом платинових металів.

Особливу увагу він приділив системам, які забезпечують високу селективність реакцій, тобто дають змогу гідрувати лише окремі функціональні групи в присутності інших чутливих фрагментів молекули, а також зупиняти процес гідрування на бажаній стадії.

Під час лекції було показано, що високу продуктивність каталізаторів можна досягти завдяки ретельному підбору умов осадження металічних

наночастинок, використанню активних компонентів різного складу та оптимальному вибору носія каталізатора.

Перспективним напрямом розвитку, як відзначив доповідач, є заміна дорогоцінних металів на сульфідів, що відкриває шлях до створення високоселективних, екологічно безпечних та економічно ефективних каталітичних систем нового покоління.

Лекція викликала жвавий інтерес серед учасників семінару – фахівців у галузі фізичної та органічної хімії, матеріалознавства й нанотехнологій, а також молодих учених та аспірантів, які долучилися до обговорення актуальних тенденцій у каталітичному синтезі.

Координатор заходу: академік НАН України В. Чебанов (chebanov@gmail.com; info@isc.kh.ua).

Мова семінару – англійська й українська. Участь вільна, є можливість спілкування зі спікерами.

Коротко про захід. Науковці Інституту хімії функціональних матеріалів Науково-технологічного комплексу «Інститут монокристалів» НАН України започаткували й удоступнили для широкого кола зацікавлених Харківський хімічний семінар (Kharkiv Chemical Seminar), на якому з доповідями та лекціями виступають провідні науковці світу. За три роки Харківський хімічний семінар став відомим та помітним серед науковців, аспірантів та студентів (відвідували лекції навіть школярі) як України, так і світу, а інформацію про нього можна знайти на сайтах провідних наукових центрів та на сторінках наукових видань. Відбулося понад 50 засідань семінару, відвідування яких становить понад 35 тис. (безпосередньо на засіданнях та через відповідний ютуб-канал). Зокрема, на семінарі вісім лекцій прочитали Нобелівські лауреати Ж.-М. Лен, Ж.-П. Соваж, Р. Робертс, К. Вютріх і Д. Шехтман, Р. Гоффман, а також провідні вчені з Франції, Швейцарії, Австрії, Німеччини, США, Нідерландів, Канади, Чехії й інших країн, серед яких є науковці з індексами Гірша понад 100 і навіть 200, зокрема такі відомі науковці, як Е. Каррейра, Ф. Баран, О. Ягхі, Ю. Гогоці, Т. Ебессен, О. Каппе та багато інших (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 10.10*).

Міжнародне співробітництво у галузі освіти та науки

Науковець Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г. Є. Пухова взяв участь у міжнародному форумі з цифрової інфраструктури.

Провідний науковий співробітник Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г. Є. Пухова НАН України доктор технічних наук В. Зубок узяв участь у роботі Міжнародного форуму «Навколо ЦОД. Навколо Хмар. Навколо Даних. Навколо IoT» (BIT&BIS-2025), що відбувся 18 вересня 2025 р.

в Києві та об'єднав представників ІТ-галузі, операторів центрів обробки даних і законодавців.

Учений виступив модератором панельної дискусії «Українські датацентри та цифрова стійкість України», присвяченої актуальним ризикам для центрів обробки даних, підходам до «тренування резильєнтності» та викликам транскордонності хмарних послуг із точки зору цифрового суверенітету.

У своєму виступі В.Зубок наголосив, що, попри війну, Україна залишається серед лідерів цифрової трансформації, яка охоплює такі ключові складові, як цифрова економіка, цифрові послуги, цифрові інновації, цифрові права та цифрові навички. Особливе місце серед них посідає цифрова стійкість (digital resilience) – здатність держави, суспільства та бізнесу не лише протидіяти загрозам, а й швидко відновлюватися після них.

За словами науковця, концепція resilience має глибший зміст, ніж security: вона передбачає здатність адаптуватися, робити висновки з кризових ситуацій і постійно оновлювати плани відновлення, що робить її фундаментальною категорією у сфері національної безпеки.

Інститут проблем моделювання в енергетиці ім. Г.Є.Пухова НАН України є співвиконавцем міжнародного наукового проєкту “AGILE” (AGnostic risk management for high Impact Low probability Events), який фінансується Єврокомісією в межах програми “Horizon Europe”.

Метою проєкту є розроблення методології стрес-тестування складних кіберсоціотехнічних систем, для яких неможливо створити повноцінного цифрового двійника. Під час тестів різні стейкхолдери – оператори систем, клієнти, регулятори – обговорюють можливі наслідки кризових подій і шукають шляхи мінімізації каскадних ефектів, а також визначають способи швидкого відновлення роботи систем.

Отримані результати стануть основою нових рекомендацій і кращих практик з підвищення стійкості цифрової інфраструктури.

Практичні напрацювання AGILE будуть також використані у виконанні ще одного міжнародного проєкту “IMPRESS-U” (Adaptive Infrastructure Recovery from Repeated Shocks through Resilience Stress Testing in Ukraine), який реалізується за підтримки Національної академії наук США та Управління військово-морських досліджень США. Співвиконавцем цього проєкту в Україні є Інститут проблем моделювання в енергетиці.

Під час дискусії В.Зубок звернув увагу й на важливість цифрового суверенітету (digital sovereignty) – здатності держави зберігати контроль і автономію у цифровій сфері, забезпечуючи незалежність у питаннях технологій, даних та інфраструктури.

Практична реалізація цього принципу потребує суверенності даних (data sovereignty) – контролю над тим, де і як зберігаються, обробляються та використовуються дані громадян і організацій. До суверенних належать персональні дані, державні інформаційні ресурси, публічні реєстри,

корпоративні дані – усі вони мають зберігатися та оброблятися відповідно до законів тієї держави, якій належать.

Науковець зазначив, що сучасні українські центри обробки даних дедалі ширше застосовують віртуалізацію та регіоналізацію інфраструктур, що відповідає вимогам резильєнтності – надійності, операбельності та відновлюваності навіть під час воєнних загроз. Частина інфраструктури українських центрів обробки даних нині розміщується за кордоном, поза зоною ракетної небезпеки, однак важливо забезпечити підпорядкування національному законодавству та мінімізацію впливу геополітичних чинників, які можуть призвести до обмеження доступу чи розкриття критично важливої інформації.

Учасники дискусії дійшли спільного висновку, що підвищення цифрової стійкості та цифрового суверенітету України є запорукою безпеки держави, стабільності цифрової економіки та довіри суспільства до сучасних технологій (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 10.10*).

Головні підсумки VII Міжнародної конференції «NucNext-2025: Перспективи впровадження інновацій в атомну енергетику»

У Києві у Великому конференц-залі Національної академії наук України 25–26 вересня відбулася VII Міжнародна науково-технічна конференція на тему: «Перспективи впровадження інновацій в атомну енергетику», організована Інститутом проблем безпеки АЕС НАН України (ІПБ АЕС НАН України), Українським ядерним товариством (УкрЯТ), Радою молодих вчених при Відділенні енергетики та енергетичних технологій НАН України спільно з АТ «НАЕК «Енергоатом»».

Цьогоріч конференція отримала оновлену назву “Nuclear Next”, адже йдеться не лише про підсумки, а й про «майбутнє ядерної галузі». Мета конференції – зробити майданчик, де промисловість, оператор АЕС, наукові установи та заклади вищої освіти говорять спільною мовою і домовляються про впровадження розробок у ядерній галузі.

Протягом двох днів понад 200 учасників – представники міністерств, народні депутати України, науковці НАН України та закладів вищої освіти, фахівці Енергоатома, приватних підприємств, експерти міжнародних організацій та студенти закладів вищої освіти – обговорювали ключові виклики і перспективи розвитку ядерної енергетики.

Співорганізатори заходу: Рада молодих вчених при Відділенні ядерної фізики та енергетики НАН України, Рада молодих вчених Інституту ядерних досліджень НАН України (ІЯД НАН України), Інститут газу НАН України, ДП «Державний науково-технічний центр з ядерної та радіаційної безпеки» (ДНТЦ ЯРБ).

Серед партнерів і спонсорів – Energy Safety Group, IPP-Centre, НВП «Атомкомплексприлад», Phoenix Contact Ukraine, Witkowiz Atomica,

CestaSynergoatom та Triumph (останні три компанії – представники Чехії). Участь партнерів підтвердила важливість консолідації зусиль бізнесу, науки та держави задля розвитку інновацій та безпеки в атомній енергетиці.

На пленарному засіданні виступив директор департаменту ядерної енергетики Міністерства енергетики України (Міненерго) І. Іванов, який передав вітання першого заступника міністра А. Некрасова, зазначивши, що від початку повномасштабного вторгнення енергетичний сектор пережив «системні і безпрецедентні випробування», однак «залишається незламним» завдяки щоденній роботі тисяч фахівців. «Ми формуємо комплексну енергетичну екосистему, де атомна генерація виступає базовим джерелом, а відновлювані джерела енергії та інноваційні технології будуть доповнювати її гнучкість. На стратегічній дошці – продовження ресурсу діючих блоків, фізичний і кіберзахист критичної інфраструктури, цифрові рішення управління та операційної ефективності», – зазначив у своїй промові І. Іванов. Він деталізував контекст ризиків: втрачено близько 10 ГВт встановлених потужностей через масовані атаки, триває окупація ЗАЕС, були інциденти навколо чорнобильського майданчика й наукових об'єктів – від Харківського джерела нейтронів до ІЯД НАН України. Цей блок задав головне завдання дня: як поєднати стійкість, технологічне оновлення і темп нових будівництв у реаліях війни.

Законодавчі ініціативи окреслив голова Національної комісії з радіаційного захисту населення України, народний депутат Верховної Ради України академік НАН України О. Копиленко. Він нагадав, що парламентські дискусії торкаються і безпеки Чорнобильської АЕС, і добудови Хмельницької АЕС, і чутливих соціальних тем чорнобильців. «Реалізація ваших ідей в законодавстві – це дуже важлива справа. Ми намагаємося це робити і сподіваюсь, що спільними зусиллями ми реалізуємо всі наші завдання», – сказав він, фактично запрошуючи галузь до спільної роботи над нормотворчістю, без якої інвестиції зависають у повітрі. Для операторів і підрядників цей сигнал простий: законодавче регулювання впровадження технологій SMR, продовження ресурсу та глибокі модернізації, але для цього потрібні якісні наукові проєктні обґрунтування, щоб політика спиралася на інженерію, а не навпаки.

Виступ тимчасово в. о. голови правління АТ «НАЕК «Енергоатом» П. Ковтонюка стосувався того, що «українські атомники знищують російську монополію у ядерній галузі. Енергоатом став першою у світі компанією, яка відмовилася від російського палива в реакторах ВВЕР-1000 і ВВЕР-440 та замінила його на паливо Westinghouse». У зв'язі із цим – запуск Централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива (ВЯП), що приносить «200 млн доларів США щорічно» економії. І ще один важливий маркер міжнародної довіри до української школи експлуатації: «саме українських атомників запрошено компанією “Holtec” взяти участь у розгортанні проєкту з малим модульним реактором». Інакше кажучи, бачимо

сформований трикутник стійкості: диверсифіковане паливо, своє сховище ВЯП, вихід у наступне покоління технологій через спільні SMR-ініціативи.

Президент УкрЯТ В. Холоша нагадав, що конференція цього року об'єднала багатьох фахівців галузі, науки та освіти. Конференція охоплює «практично всі сфери використання ядерної енергії», від матеріалознавства і цифрових систем експлуатації до кібербезпеки та радіаційного моніторингу. З'явився Atom Slam – майданчик, де ідеї презентують «просто, яскраво та з натхненням», для молодих інженерів і науковців, які мислять міждисциплінарно. У підсумку президент УкрЯТ сформулював місію події, яка консолідує фахівців ядерної галузі «для пошуку нових рішень на шляхах розвитку атомної енергетики», попри умови воєнного часу.

Директор Інституту проблем безпеки АЕС НАН України, віцепрезидент УкрЯТ з науково-технічного розвитку академік НАН України А. Носовський привітав усіх присутніх від імені Національної академії наук України з відкриттям форуму та підкреслив, що, незважаючи на воєнний стан в Україні, питання безпечної експлуатації ядерних установок, подовження терміну експлуатації, зняття з експлуатації, будівництва нових енергоблоків є дуже актуальними й надзвичайно важливими.

«Після закінчення війни почнеться робота з відбудови України, а ядерна енергетика буде розвиватися і розвиватися великими темпами. Ми будемо займатися підвищенням рівня безпеки ядерних установок, продовжувати терміни їх експлуатації, готуватися до зняття з експлуатації тих енергоблоків, які відпрацюють свій ресурс. І будемо будувати нові ядерні установки. Я не можу прогнозувати, коли закінчиться війна та яка потреба на той час буде існувати в енергетичних потужностях, але ядерна енергетика буде розвиватися. Нам треба буде будувати й великі енергоблоки як базові потужності, але також займатися питаннями впровадження в Україні технологій малих модульних реакторів. Тому вже зараз ми повинні напрацьовувати технічні рішення й готуватися до будівництва нових ядерних енергоблоків в умовах повоєнного відновлення та розвитку економіки, включно з відбудовою промислових регіонів та модернізацією інфраструктури», – зазначив академік А. Носовський.

У своїй промові він наголосив, що досвід України щодо роботи атомної енергетики під час війни є унікальним у світі і його потрібно проаналізувати й розробити рекомендації щодо підвищення готовності ядерних установок з погляду гарантування безпеки під час військової загрози. Повинні розглядатися питання безпечної експлуатації ядерних установок і сховищ відпрацьованого ядерного палива, аварійної готовності, моніторингу, запасів необхідних матеріалів для надійної експлуатації, можливості для безпечної роботи персоналу та його ротації. Для цього потрібно об'єднати зусилля багатьох фахівців ядерної галузі та наукових установ.

Завершуючи свою промову, А. Носовський подякував іноземним партнерам за надану гуманітарну, матеріальну й технічну допомогу, Збройним

силам України, які сьогодні захищають нашу країну, а також усім атомникам, які виконують дуже важливі завдання для безпечної експлуатації ядерних установок.

Заввідділення атомної енергетики ІПБ АЕС НАН України член-кореспондент НАН України В. Борисенко зробив доповідь, у якій надав інформацію щодо світових тенденцій в ядерній енергетиці, яка зменшила загальний внесок у виробництво електроенергії у світі з 17,5 % у 1996 р. до майже 8,9 % у 2024 р. Однак ядерна енергетика залишається важливою і посідає провідне місце у виробництві електроенергії в таких країнах: Франція – 67 %, Словаччина – 61 %, Україна – 52 %, Угорщина – 47 %, Бельгія – 42 %, Болгарія – 42 %, Чехія – 40 %. Спостерігається поступове збільшення середнього віку експлуатації енергоблоків у більшості країн: США – 43 р., Франція – 36 р., Україна – 35 р., а середній вік експлуатації енергоблоків у світі становить 32 роки, що свідчить про незначні темпи введення нових енергоблоків у більшості країн, які експлуатують АЕС.

Заввідділу Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України член-кореспондент НАН України О. Махненко представив доповідь про негативний вплив локальної термічної обробки на залишковий напружений стан обладнання АЕС.

Б. Куліков, голова наглядової ради Witkowitz Atomica (Чехія), спецпредставник групи “Witkowitz” (Чехія) з питань стратегічної співпраці, презентував доповідь, присвячену чеській ініціативі міжнародного співробітництва в спільному створенні українських національних високотехнологічних продуктів у галузі ядерної енергетики.

Генеральний директор ТОВ «Енергобезпека Груп», PhD О. Мазурок розповів про диверсифікацію елементів активної зони за науково-технічної підтримки вітчизняних організацій.

На продовження цієї теми старший науковий співробітник Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» кандидат фізико-математичних наук В. Зуйок у своїй доповіді приділив увагу тематиці поглинаючих елементів ядерних реакторів.

На конференції виступили представники наукових установ Національної академії наук України, зокрема, Інституту проблем безпеки АЕС, Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут», Інституту ядерних досліджень, Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона, Інституту кібернетики ім. В. М. Глушкова, Інституту газу, Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г. Є. Пухова, Інституту сцинтиляційних матеріалів; закладів вищої освіти (Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Національного університету «Одеська політехніка», Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна); компаній, підприємств і організацій, які співпрацюють із підприємствами атомної галузі – Державного підприємства «УДВП ІЗОТОП», компанії “ES Group”, НВП

«Атомкомплексприлад», СНВО «Імпульс», Акціонерного товариства «Київський науково-дослідний та проектно-конструкторський інститут «Енергопроект» (АТ «КІЕП»), приватного акціонерного товариства «Укргідропроект».

Уперше в рамках конференції відбувся новий інноваційний захід “Atom Slam-2025”, організований Громадською організацією «Українське ядерне товариство» за підтримки міжнародного проекту “NURECAB”, який сприяє розвитку нової генерації науковців та інтеграції українських дослідників до європейського наукового простору. Захід відбувся наприкінці першого дня конференції та став новим форматом для спілкування фахівців ядерної галузі, де серйозні теми прозвучали у неформальній атмосфері. Ідея “Atom Slam” полягала у створенні незвичайного майданчика для популяризації ідей та проєктів у ядерній енергетиці та суміжних сферах.

За результатами голосування аудиторії найкращим виступом “Atom Slam-2025” було обрано виступ В. Хоменка з філії «ВП Південноукраїнська АЕС». Усі учасники отримали пам’ятні подарунки, а переможець – ще й грошовий приз.

За результатами роботи конференції на пленарному засіданні ухвалено Рішення VII Міжнародної конференції «NucNext-2025: Перспективи впровадження інновацій у атомну енергетику» (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 7.10*).

Завершили свою роботу V Всесвітній конгрес біосферних резерватів ЮНЕСКО і 37 сесія Міжнародної координаційної ради програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера».

У Ганчжоу (провінція Чжецзян, КНР) 22–25 вересня 2025 р. відбувся V Всесвітній конгрес біосферних резерватів, що зібрав майже 2 тис. учасників із 150 країн – представників урядів, дипломатичних місій, бізнесових кіл, місцевих громад, структурних підрозділів ООН, навчальних закладів та інших установ, долучених до реалізації програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» (МАБ), і понад 750 біосферних резерватів. Головна мета форуму – аналіз стану виконання програми ЮНЕСКО-МАБ у 2016–2025 рр., обговорення досягнень і проблем Всесвітньої мережі біосферних резерватів, формування нового бачення розвитку резерватів у межах програми ЮНЕСКО-МАБ на найближчі 10 років.

На церемонії відкриття конгресу з вітальними словами до присутніх звернулися віцепрем’єр Державної ради Китайської Народної Республіки С. Дін, генеральний директор ЮНЕСКО О. Азуле, президент Китайської академії наук Ц. Хоу, секретар Комуністичної партії Китаю провінції Чжецзян Х. Ван, голова Міжнародної координаційної ради програми ЮНЕСКО-МАБ (МКР-МАБ) Л. Якубі.

Програма заходу передбачала п'ять тематичних сесій, які стали простором для серії панельних дискусій та діалогів, учасники яких обмінялися досвідом і обговорили такі теми:

- новий стратегічний план дій програми ЮНЕСКО-МАБ;
- біорізноманіття, наука й освіта;
- оптимізація партнерських відносин і фінансування біосферних резерватів;
- зміцнення глобальних, регіональних, тематичних мереж;
- корінні народи й місцеві громади, жінки та молодь у біосферних резерватах.

За підсумками конгресу схвалено два знакові документи:

- Стратегічний план дій Програми ЮНЕСКО-МАБ та її Мережі біосферних резерватів на 2026–2035 рр., розроблений на основі Стратегії ЮНЕСКО-МАБ на 2015–2025 рр. (ухваленої на 27-й сесії МКР-МАБ і затвердженої на 38-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО), а також Лімського плану дій (ухваленого на 28-й сесії МКР-МАБ). Серед пріоритетів, окреслених у Плані, – посилення збереження біорізноманіття і відновлення екосистем; зміцнення стратегій пом'якшення наслідків зміни клімату й адаптації до них; розширення можливостей місцевих громад через екологічні засоби до існування та справедливий розподіл ресурсів; розширення можливостей у сфері освіти і досліджень у біосферних резерватах, а також поліпшення управління, моніторингу та міжнародної співпраці в межах сучасної мережі біосферних резерватів;

- Ганчжоуську декларацію, що закликає всі держави – члени ЮНЕСКО створювати національні комітети програми ЮНЕСКО-МАБ і біосферні резервати, а також посилювати застосування передових технологій та цифрових інструментів (на зразок штучного інтелекту) для розроблення надійної системи моніторингу, бази даних із відкритим доступом, оцінювання й навчання.

Крім того, 26–28 вересня у Ганчжоу відбулася 37 сесія Міжнародної координаційної ради програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» – найвищого керівного органу програми ЮНЕСКО-МАБ.

Основними питаннями, що розглядалися на сесії, були, зокрема:

- роль молоді в програмі ЮНЕСКО-МАБ;
- оновлена інформація щодо оцифрування статутних документів, документів програми ЮНЕСКО-МАБ і порталу біорізноманіття ЮНЕСКО;
- пропозиція щодо нової тематичної мережі «Люди за живу воду»;
- Премія ЮНЕСКО-МАБ для молодих науковців і нагорода ЮНЕСКО-МАБ принца Монако Альберта I для молодих науковців;
- Премія М. Батісса;
- презентація, обговорення, затвердження нового Стратегічного плану дій програми ЮНЕСКО-МАБ на 2026–2035 рр.;

– періодичні звіти про огляд та інформація про подальшу діяльність, отримана від часу 36-ї сесії МКР-МАБ;

– пропозиції щодо нових біосферних резерватів і розширення/модифікації/перейменування наявних біосферних резерватів ЮНЕСКО.

Головну увагу було приділено розгляду й обговоренню проекту, схваленого V Всесвітнім конгресом біосферних резерватів Стратегічного плану дій програми ЮНЕСКО-МАБ на 2026–2035 рр., що є результатом роботи спеціальної Редакційної групи з експертів програми ЮНЕСКО-МАБ. Загалом у підготовці плану взяли участь 107 держав – членів ЮНЕСКО через національні комітети МАБ, національні комісії ЮНЕСКО, постійні представництва при ЮНЕСКО, а також представників біосферних резерватів, регіональних і тематичних мереж, академічних установ і широкого кола зацікавлених сторін з усієї світової спільноти МАБ.

Було також розглянуто й затверджено 26 нових біосферних резерватів. У шести країнах – Анголі, Джибуті, Екваторіальній Гвінеї, Ісландії, Омані, Таджикистані – біосферні резервати створено вперше. Вартий уваги безпрецедентний факт: уперше в історії вся територія однієї країни визнана біосферним резерватом ЮНЕСКО – ідеться про острівну державу Сан-Томе і Принсіпі. Отже, сьогодні Всесвітня мережа біосферних резерватів ЮНЕСКО налічує 785 резерватів у 142 країнах світу, які охоплюють понад 8 млн км² (що еквівалентно площі Австралії) і приносять пряму користь майже 300 млн людей, які живуть на цих територіях. Варто також зауважити, що від 2018 р. сумарна площа біосферних резерватів ЮНЕСКО зросла на 1 млн км², що еквівалентно площі Болівії (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 2.10).

Наукові видання НАН України

Пропонуємо вашій увазі черговий випуск [№ 7 (211), серпень 2025 р.] інформаційно-аналітичного бюлетеня «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс», підготовленого у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського.

У номері:

– Римська декларація про наміри у сфері науки, досліджень та інновацій в Україні;

– поради щодо пошуку партнерів у рамках конкурсів Європейського оборонного фонду;

– МОН України затвердило нове Положення про проведення конкурсів наукових досліджень і розробок;

– Science & Business Acceleration: проміжні результати;

– соціокультурні практики діяльності НБУВ в розвитку інформаційно-комунікаційного простору.

Довідково. «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс» – щомісячний інформаційно-аналітичний бюлетень матеріалів медіа, в якому висвітлюються питання підвищення ефективності наукової діяльності, перебіг реформування української науки, її внесок у суспільний розвиток і підвищення обороноздатності країни, подається інформація про міжнародну наукову співпрацю, здобутки української науки та досвід розвитку наукових досліджень за кордоном. Докладно аналізуються публікації про проблеми цифрової трансформації суспільства, впровадження інноваційної моделі економіки, сучасні аспекти наукової цифрової комунікації. Особлива увага приділяється суспільній дискусії з питань реформування наукової сфери та популяризації науки в українському суспільстві. Подаються наукові статті й аналітичні матеріали науковців Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.

Бюлетень є додатком до журналу «Україна: події, факти, коментарі» (виходить двічі на місяць), присвяченого висвітленню й аналізу найактуальніших подій суспільного життя в економічній, політичній та соціальних сферах, проблемам ефективності державотворчого процесу в Україні (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>)*. – 2025. – 6.10).

До уваги держслужбовця

Христенко І., провідний бібліограф ВНБІ НБУВ
Штих П., наук. співроб. ВНБІ НБУВ

Нові надходження біобібліографічних видань до фонду ВНБІ НБУВ

1. Віктор Андрущенко: людина, педагог, вчений : біобібліогр. покажч. до 75-річчя від дня народж. та 50-річчя наук.-пед. діяльності / наук. ред.: Л. Панченко, Л. Савенкова ; упоряд.: Т. Урись, Т. Кирпиченко ; Укр. держ. ун-т ім. М. Драгоманова. – Київ : Людмила, 2023. – 468, [1] с. : фот. кольор.

Біобібліографічний покажчик підготовлено з нагоди 75-річчя від дня народження заслуженого діяча науки й техніки України, доктора філософських наук, члена-кореспондента Національної академії наук України, дійсного члена Національної академії педагогічних наук України, ректора Українського державного університету ім. М. Драгоманова, професора В. Андрущенко.

Вступна частина покажчика містить статті провідних науковців, що висвітлюють наукову та творчу діяльність, основні дати життя В. П. Андрущенко. Видання відображає науковий доробок вченого за 1977–2023 роки: перелік друкованих праць, монографій,

підручників, посібників і словників; також включено список літератури про життя та діяльність вченого.

Показчик призначений для науково-педагогічних працівників, викладачів, аспірантів, широкого загалу читачів.

Шифр зберігання НБУВ: Со39370

Шифр зберігання ВНБІ: д А66

2. Бажан Олег Григорович : біобібліогр. покажч. / передм. О. Реєнта ; уклад. О. Гончаров ; ред.: Г. Єфіменко, С. Смілянець ; Київ. міська орг. Нац. спілки краєзнавців України, Нац. іст. б-ка України. – Київ : Ліра-К, 2023. – 119 с. – (Київська міська організація Національної спілки краєзнавців України в особах).

Біобібліографічний показчик підготовлено з нагоди 55-річного ювілею науковця й краєзнавця та присвячений життєвому шляху, науковій, педагогічній та громадській діяльності О. Бажана, члена президії Національної спілки краєзнавців України, першого заступника головного редактора журналу «Краєзнавство», Заслуженого працівника культури України, Почесного краєзнавця України, автора понад 500 праць – монографій, посібників, підручників, збірників документів, статей. Показчик містить бібліографічні описи книг, статей, публікацій, матеріалів конференцій, краєзнавчих читань, інтерв'ю. Друкований документальний масив доповнено інтернет-ресурсами. Для зручності користування укладено іменний показчик. Матеріали упорядковано за хронологічним принципом.

Видання буде корисним науковцям, дослідникам, краєзнавцям, викладачам, студентам, учителям історії, бібліотекарям і всім, хто цікавиться історією України.

Шифр зберігання НБУВ: ВА8 69546

Шифр зберігання ВНБІ: д Б16

3. Валерій Іванович Белашов (1949–2022) : біографія та бібліографія : біобібліогр. покажч. / уклад.: А. П. Гриценко [та ін.] ; Глухів. нац. пед. ун-т ім. О. Довженка. – Глухів, 2023. – 70 с. – (Видатні імена та події).

У біобібліографічному показчику висвітлено основні етапи життя, науково-дослідну, педагогічну діяльність видатного вченого-історика України, доцента Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка В. Белашова.

Наукові розробки вченого пов'язані з питаннями у сфері історії Гетьманщини та насамперед розвитку Глухівського періоду в історії Гетьманщини (1708–1786). В. Белашов є одним з творців цього наукового напрямку в історії України, введенням в 1998 р. на означення великих здобутків цього періоду в політиці, культурі та освіті.

До показчика увійшли дані біографічного характеру, бібліографічні відомості про монографії, підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, наукові статті, теми доповідей на науково-практичних конференціях, семінарах, симпозіумах, круглих столах, а також публікації про В. Белашова. Представлені джерела охоплюють період з 1985 по 2021 р. Матеріал розташований в хронологічній послідовності, а в межах кожного року – за алфавітом. Для зручності користування показчик забезпечено іменним показчиком співавторів праць В. Белашова.

Видання призначено науково-педагогічним працівникам, викладачам, науковим співробітникам, аспірантам, здобувачам загальної середньої та вищої освіти, аспірантам, фахівцям у галузі історії України й методики викладання навчальних предметів громадянської та історичної освітньої галузі й широкому загалу читачів.

Шифр зберігання НБУВ: ВА869604

Шифр зберігання ВНБІ: д Б43

4. Андрій Богуцький : до 85-ліття від дня народж. : бібліогр. покажч. / уклад. О. Томенюк ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2023. – 216 с. : фот. – Назва на корінці : Бібліографічний покажчик. Андрій Богуцький. – Текст укр., пол.

У бібліографії окреслено головні етапи життєвого й творчого шляху сучасного українського вченого, інженера-геолога, палеографа, геоморфолога, кандидата геолого-мінералогічних наук, професора, Заслуженого діяча науки і техніки України, Заслуженого професора Львівського національного університету ім. І. Франка, почесного професора університету М. Кюрі-Склодовської, закордонного члена Польської академії мистецтва і науки А. Богуцького.

У виданні зібрано наукові праці професора А. Богуцького з геології антропогенезу, інженерної геології, палеогеографії, геоморфології, екології давньої (палеолітичної) людини, геоекології, геотуризму тощо. Друковані матеріали подано в хронологічному порядку. Також у бібліографії є посилання на профілі професора А. Богуцького в наукометричних базах даних та соціальних мережах, наведено список захищених під його керівництвом кандидатських дисертацій. Для зручності користування складено іменний покажчик співавторів.

Видання буде корисним науковцям, аспірантам, студентам і тим, хто цікавиться четвертинною геологією та палеогеографією плейстоцену.

Шифр зберігання НБУВ: ВС71288

Шифр зберігання ВНБІ: д Б73

5. Юрій Анатолійович Буренніков : біобібліогр. покажч. : до 75-річчя з дня народж. / уклад. К. В. Дєдова ; Вінниц. нац. техн. ун-т, Наук.-техн. б-ка. – Вінниця, 2024. – 75 с. : фот. – (Вчені нашого університету).

Біобібліографічний покажчик висвітлює науково-педагогічну, винахідну й громадську діяльність кандидата технічних наук, професора кафедри технологій та автоматизації машинобудування Вінницького національного технічного університету, заслуженого працівника освіти України, відмінника освіти України, дійсного члена Транспортної академії України та Академії інженерних наук України Ю. Буреннікова.

Біографія, наукові та трудові досягнення вченого подані в розділах: «Понад пів століття з almatem», «Миттєвості життя», «Основні віхи біографії», «Почесні відзнаки Ю. А. Буреннікова». У розділі «Слово про колегу, науковця, педагога» йдеться про Ю. Буреннікова як вченого, наставника, людину. Науково-методичний доробок професора Ю. Буреннікова подано в розділах: «Монографії», «Навчальні посібники», «Навчально-методичні видання», «Статті у наукових збірниках та періодичних виданнях», «Доповіді на конференціях», «Авторські свідоцтва на винаходи та патенти», «Депоновані наукові праці та звіти про науково-дослідну роботу», «Дисертації», «Публіцистичні статті». У розділі «Наукове наставництво» вчений представлений як талановитий педагог та досвідчений науковець. Розділ «Публікації про життя та діяльність Ю. А. Буреннікова» містить інформацію про окремі видання й публікації в періодичних й інтернет-виданнях, життєвий і творчий шлях, громадську діяльність професора.

Матеріал у розділах згруповано в алфавіті назв праць ученого, видання іноземними мовами в кінці відповідного розділу. Довідковий апарат складається зі вступу «Від упорядників» та іменного покажчика. Покажчик доповнено світлинами із сімейного архіву.

Показчик розраховано на студентів закладів вищої освіти, аспірантів, докторантів, науковців, істориків науки та працівників наукових бібліотек.

Шифр зберігання НБУВ: ВА870417

Шифр зберігання ВНБІ: д Б91

6. Олександр Вертіль : до 65-річчя від дня народж. : біобібліогр. показч. / упоряд. Т. В. Божок ; Сум. облдержадмін., Сум. облрада, Комун. закл. Сум. облради «Сум. обл. універс. наук. б-ка». – Суми : Коллаж-принт, 2024. – 459 с. : фот. – (Письменники Сумщини).

Бібліографічний показчик представляє різножанровий творчий доробок О. Вертіля, поета, літературознавця, перекладача, заслуженого журналіста України, члена Національної спілки письменників України, члена Національної спілки журналістів, лауреата обласної премії ім. П. Рудя (тепер – Сумська обласна літературно-краєзнавчо-мистецька премія), літературної премії «Світлослов», Всеукраїнської літературної премії ім. Олександра Олеса, літературної премії ім. В. Мисика, Міжнародної літературно-мистецької премії ім. В. Сосюри, Всеукраїнської премії ім. В. Свідзінського, літературно-мистецького фестивалю «Голосіївська осінь» ім. М. Рильського, обласної літературно-краєзнавчої премії ім. О. Паліцина, почесного громадянина та уродженця селища Миколаївка Сумського району, знайомить читача з публікаціями О. Вертіля, літературою про нього.

Складається видання з двох частин і містить три основні розділи. Матеріал у розділах систематизовано в хронологічному порядку за типами видань і розділено на блоки: окремі видання, статті в книгах, у періодиці. Бібліографія зібрана на основі фонду Сумської обласної універсальної наукової бібліотеки. Хронологічні рамки зібраної інформації охоплюють 1974–2023 рр. Для зручності користування книга має допоміжні показчики: іменний і географічний.

Книга розрахована на всіх, хто цікавиться літературою, культурою, історією рідного краю, його видатними постатями.

Шифр зберігання НБУВ: Ва874274

Шифр зберігання ВНБІ: д В35

7. Ніна Волошінська : біобібліогр. показч. / уклад.: С. Смілянець, С. Смирнова, О. Михайлова ; ред. О. Михайлова ; Нац. іст. б-ка України. – Київ, 2024. – 22 с. : іл. – (Національна історична бібліотека України в особах ; вип. 19).

Біобібліографічний показчик містить відомості про творчий доробок заступниці генерального директора з наукової роботи Н. Волошінської, напрацьований нею в Національній історичній бібліотеці України. Бібліографічні описи документів розташовано в хронології, у межах року – за алфавітом. Друкований масив доповнено посиланнями на електронні версії. Для зручності користування укладено іменний показчик.

Показчик стане в нагоді всім, хто цікавиться історією бібліотечної справи, книгознавства та питаннями з історії міст і сіл України у краєзнавчих електронних ресурсах Національної історичної бібліотеки України.

Шифр зберігання НБУВ: Р142398

Шифр зберігання ВНБІ: д В68

8. Машталір А. І. Віталій Галатир: історик, науковець, педагог (до 40-річчя від дня народження) : біогр.-довідк. вид. / Андрій Іванович Машталір ; Тернопіл. нац. мед. ун-т ім. І. Я. Горбачевського. – Тернопіль : Паляниця В. А. [вид.], 2024. – 47 с.

У виданні розміщено інформацію про кандидата історичних наук, доцента, науковця, архівіста, викладача та педагога В. Галатира, який зробив значний внесок у дослідження проблематики регіональної історії, державотворчого процесу, персоналій та інших історичних проблем і викликів, про що свідчить його значний науковий доробок та визнання колег. Учений активно популяризує в місцевих ЗМІ актуальні історичні теми та продовжує формувати в молодих поколіннях знання з історії, патріотизм і тверду проукраїнську позицію. Видання має список основних наукових праць В. Галатира та ряд матеріалів, що розкривають його життєвий і творчий шлях.

Розраховано на професійних істориків, викладачів, учителів, краєзнавців, студентів історичних факультетів.

Шифр зберігання НБУВ: Р142486

Шифр зберігання ВНБІ: д Г15

9. Голиш Григорій Михайлович : біобібліогр. покажч. / уклад. Л. Г. Лисиця ; наук. ред. О. В. Спрягайло ; авт. вступ. ст.: О. Є. Лисенко, О. Г. Перехрест ; Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси : Чабаненко Ю. А. [вид.], 2024. – 159, [17] с. : іл., фот. – (Бібліографія вчених Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького ; вип. 31).

Запропоноване довідкове видання підготовлено з нагоди 75-річчя від дня народження та відображає життєвий і творчий шлях, науковий доробок й досягнення в науково-педагогічній та організаторській діяльності Г. Голиша, відомого вченого, історика, краєзнавця, кандидата історичних наук, доцента, директора наукової бібліотеки Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Бібліографічний матеріал систематизовано у 12-ти структурних частинах і подано здебільшого в хронологічному порядку, а в межах року підпорядковано абетці. Книга містить іменний покажчик, що сприяє кращому орієнтуванню читача в тексті.

Покажчик буде корисним науковцям, педагогам, студентам і широкому читацькому загалу, тим, кого цікавить історія й сьогодення вищої школи України.

Шифр зберігання НБУВ: Ва876878

Шифр зберігання ВНБІ: д Г60

10. Григорій Іванович Гончарук. Бібліографічна пам'ять : бібліогр. покажч. / упоряд. К. В. Безсонна ; наук. ред. Л. І. Саєнко. – 2-ге вид., допов. – Одеса : Екологія, 2023. – 137, [20] с. : іл., фот.

Видання містить перелік публікацій, популярні та наукові матеріали, а також світлини доктора наук, професора, завідувача кафедри, радника ректора Кабульського університету (Республіка Афганістан), відмінника освіти України (1998), заслуженого працівника освіти України (2010), почесного краєзнавця України (2017) відзначеного також афганськими нагородами, зокрема вищою нагородою президента Республіки Афганістан «10-річчя Саурської революції», лауреата Загальноукраїнського конкурсу «Українська мова – мова єднання» в різних номінаціях (2021, 2022), лауреата Премії Героя України,

академіка П. Тронька (2022) Г. Гончарука, яким особисто підготовлено близько 30 кандидатів наук, деякі з них уже стали докторами наук.

Показчик рекомендується дослідникам історії та всім, хто вірний світлим мріям і прагне бути незламним у боротьбі за них.

Шифр зберігання НБУВ: ВА867743

Шифр зберігання ВНБІ: д Г65

11. Поетичний код Наталії Горішної : біобібліогр. показч. / уклад.: Н. В. Адешелідзе ; ред.: О. І. Дялюк ; Упр. культури та охорони культур. спадщини Черкас. облдержадміністрації, Комунал. закл. «Обл. універс. наук. б-ка ім. Т. Шевченка» Черкас. облради. – Черкаси : ОУНБ ім. Т. Шевченка, 2024. – 56 с. : портр. – (Черкащини славетні імена).

Цей біобібліографічний показчик присвячений життю та творчості поетеси, авторці понад 20 книг поезій, мисткині довершених перекладів, численних публікацій у періодиці, членкині Національної спілки письменників України Н. Горішної. Показчик містить коротку біографічну довідку про поетесу, бібліографію її творів та літературу про неї. Довідковий апарат складається з «Абеткового показчика назв окремих видань творів Наталії Горішної», «Іменного показчика», «Списку переглянутих і розписаних періодичних видань».

Книгу адресовано літературознавцям, бібліотекарям, учителям, викладачам, студентам та широкому колу поціновувачів поезії.

Шифр зберігання НБУВ: Ва877340

Шифр зберігання ВНБІ: д Г69

12. Сергій Головащенко : біобібліогр. показч. / уклад. Н. Г. Павлів ; Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.», Наук. б-ка. – Київ : НаУКМА, 2024. – 67, [2] с. : іл. – (Вчені НаУКМА).

Пропонований біобібліографічний показчик продовжує серію «Вчені НаУКМА» і висвітлює науково-дослідну та науково-педагогічну діяльність українського вченого-філософа, релігієзнавця, історика релігії, біблієзнавця С. Головащенко. У ньому зібрано бібліографічні описи праць, що репрезентують науковий доробок науковця від початку його наукової діяльності до сьогодення. Складається показчик зі вступного слова укладача, біографічного нариса професора В. Менжуліна про ювіляра, хронологічного показчика опублікованих праць С. Головащенко, який містить кілька тематичних розділів, та іменного показчика. Публікації латиницею в показчику подано після публікацій кирилицею.

Розрахований на науковців, аспірантів, викладачів і всіх, хто цікавиться розвитком вітчизняної науки в галузі філософії, історії філософії, релігієзнавства.

Шифр зберігання НБУВ: Ва874699

Шифр зберігання ВНБІ: д Г61

13. Віктор Михайлович Даниленко, доктор історичних наук, професор, член-коресподент НАН України : біобібліогр. показч. / вступ. слово С. Кульчицький ; упоряд.: Н. Васильєва, М. Смольницька ; НАН України, Ін-т історії України. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2023. – 243 с. : іл., фот. – Текст укр., англ.

У показчику висвітлюються основні етапи життя, наукової, педагогічної та громадянської діяльності українського історика, завідувача відділу історії України другої

половини ХХ ст. Інституту історії України НАН України, доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки В. Даниленка. Відображено літературу про вченого, його рукописні та друковані праці, нагороди, відзнаки. Видання також має фотоілюстративний матеріал і допоміжний апарат – іменний покажчик та список скорочень.

Розраховано на науковців, усіх, хто цікавиться історією вітчизняної науки.

Шифр зберігання НБУВ: ВС71496

Шифр зберігання ВНБІ: д Д18

14. Академік Дирда Віталій Ілларіонович : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1966–2022 рр. / уклад.: А. Г. Братчик, Н. В. Кобець, Г. В. Дирда ; наук. ред.: А. С. Кобець ; Дніпров. держ. аграр.-екон. ун-т, Ін-т геотехн. механіки ім. М. С. Полякова НАН України, Наук. б-ка Дніпров. ДАЕУ. – Дніпро : Каравела, 2024. – 277 с. : іл., фот., портр. – (Біобібліографія вчених-аграріїв ДДАЕУ ; вип. 16). – До 100-річчя з дня заснування Дніпров. держ. аграр.-екон. ун-ту.

У покажчику відображено основні етапи життя, науково-дослідну, організаційну та громадську діяльність В. Дирди, відомого вченого в галузі механіки, доктора технічних наук, академіка Міжнародної академії інженерних наук, заслуженого діяча науки і техніки, лауреата Премії ім. О. М. Динника та Премії ім. С. П. Тимошенка НАН України.

Академік В. Дирда у 2015 р. став лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки за створення й промислове впровадження високоефективної техніки із збагачення мінеральної сировини. Науковий доробок ученого становить 787 науково-методичних праць, у тому числі підручники, навчальні посібники, монографії, авторські свідоцтва СРСР і патенти України.

Видання розраховано на науковців і фахівців у галузі теоретичної та прикладної механіки й агропромислового виробництва, викладачів і здобувачів вищої освіти, працівників бібліотечних установ, дослідників історії аграрної освіти й науки.

Шифр зберігання НБУВ: ВА870870

Шифр зберігання ВНБІ: д Д47

15. Діанова Наталія Миколаївна : матеріали до біобібліогр. / упоряд. І. В. Панченко ; відп. ред. О. А. Максим ; Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського», Б-ка, Іст.-філол. ф-т, Каф. історії України. – Одеса : Бондаренко М. О. [вид.], 2024. – 117 с. : фот. – З нагоди 30-річчя наук. діяльності.

У виданні, присвяченому 30-річчю творчої та наукової діяльності, зібрано матеріали до біобібліографії Н. Діанової, докторки історичних наук, професорки кафедри історії України Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Структурно видання складається з двох тематичних частин: у першій частині розміщено біобібліографічні матеріали про наукові здобутки вченої, у другій – спогади студентів, аспірантів, колег, з якими разом Н. Діанова працювала на кафедрі історії України Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова (пізніше – Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського), та науковців з різних міст України про й та педагогічну діяльність Н. Діанової. Доповнює видання добірка світлин.

Розраховано на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти.

Шифр зберігання НБУВ: Ва874990

Шифр зберігання ВНБІ: д Д44

16. Віктор Володимирович Заїка (1957–2020) : біобібліогр. покажч. / уклад.: А. П. Гриценко, О. Я. Заїка ; Глухів. нац. пед. ун-т ім. О. Довженка. – Глухів, 2023. – 59 с. : іл. – (Видатні імена та події). – Назва обкл. : Віктор Володимирович Заїка: біографія та бібліографія.

У виданні висвітлено основні етапи життя, науково-дослідну, педагогічну діяльність старшого викладача Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка В. Заїки. До покажчика увійшли дані біографічного характеру, бібліографічні відомості про наукові статті, тези доповідей на науково-практичних конференціях і семінарах. Представлені джерела охоплюють період з 1985 по 2018 р. Матеріал розташований в хронологічній послідовності, а в межах кожного року – за алфавітом публікацій. Для зручності використання подано іменний покажчик співавторів праць В. Заїки.

Видання присвячено науково-педагогічним працівникам, викладачам, аспірантам, здобувачам освіти, науковим співробітникам, фахівцям у галузі історії та широкому колу читачів.

Шифр зберігання НБУВ: ВА869609

Шифр зберігання ВНБІ: д З-17

17. Джерело наснаги Арсена Зінченка : до 75-річчя від дня народж. укр. історика, д-ра іст. наук, проф., громад. діяча : бібліогр. покажч. / уклад. О. М. Зелена ; ред. С. В. Лавренюк ; Департамент гуманітар. політики Вінниц. обл. військ. адмін. – Вінниця : Твори, 2023. – 99 с. : фот. – (Вчені нашого краю).

Бібліографічний покажчик присвячено 75-річчю від дня народження українського історика, доктора історичних наук, професора, громадського діяча А. Зінченка. У виданні зібрано бібліографічні записи праць ювіляра: дисертацій, авторефератів дисертацій, монографій, навчальних і навчально-методичних посібників, підручників, статей у наукових та періодичних виданнях, тез виступів на науково-практичних конференціях, художніх творів, електронних ресурсів тощо.

Покажчик розраховано на науковців, істориків, викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, учителів, студентську, учнівську молодь, краєзнавців.

Шифр зберігання НБУВ: ВА867917

Шифр зберігання ВНБІ: д З-63

18. Зозуля Сергій Юрійович : біобібліогр. покажч. / голов. ред. Т. В. Брязкало ; упоряд. С. Ю. Зозуля ; Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, Ніжин. краєзн. музей ім. І. Спаського. – Ніжин : Лисенко М. М. [вид.], 2024. – 41 с. : іл. – (Біобібліографічні покажчики ; вип. 9). – До 50-річчя від дня народж.

Видання присвячено 50-річчю від дня народження історика, археографа, пам'яткознавця та музейника С. Зозулі й містить бібліографічний покажчик його праць і короткий біографічний нарис.

Розраховано як на професійних істориків, музеологів, так і на широкий загал читачів, яких цікавлять дослідження історико-культурної спадщини.

Шифр зберігання НБУВ: Р143165

19. Золотухіна Світлана Трохимівна, доктор педагогічних наук, професор (до 70-річчя від дня народження) : біобібліографія: 1980–2023 рр. / уклад. В. П. Захарченко ; наук. ред. О. Г. Коробкіна ; бібліогр. ред. О. І. Романовська ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Наук. б-ка, Довідк.-бібліогр. від. – Харків : Бровін О. В. [вид.], 2023. – 110 с. – (Вчені ХНПУ ім. Г. С. Сковороди ; вип. 9).

Біобібліографічний покажчик присвячено науковій діяльності С. Золотухіної, доктору педагогічних наук, професору, завідувачці кафедри загальної педагогіки й педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди з 2002 по 2021 р. У виданні зібрано й систематизовано відомості про науковий доробок ученої впродовж 43 років науково-педагогічної діяльності (1980–2023): дисертації, книги, монографії, наукові посібники, підручники, статті в наукових збірниках та періодичних виданнях, матеріали конференцій.

Розпочинається покажчик із вступної статті доктора педагогічних наук, професора, ректора Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди (ХНПУ ім. Г. С. Сковороди) Ю. Бойчука й доктора педагогічних наук, професора кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ ім. Г. С. Сковороди О. Башкір, у якій аналізується життєвий і професійний шлях видатної вченої, фахівця в галузі педагогіки. Творчу біографію продовжують розділи «Головні дати життєвої і творчої біографії С. Т. Золотухіної», «Основні напрями наукових досліджень С. Т. Золотухіної», «Нагороди та відзнаки С. Т. Золотухіної», «Дисертації С. Т. Золотухіної», «Монографії, книги», «Підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації». Матеріал у кожному розділі розміщено в хронологічному порядку, у межах року – за алфавітом прізвищ авторів і назв праць. До покажчика увійшли документи в традиційній паперовій формі українською, російською та іноземними мовами.

Представлена біобібліографія має науково-інформаційний характер і рекомендована широкому загалу науковців, педагогів, викладачів, аспірантів, студентів та всім, хто цікавиться питаннями освіти й педагогіки.

Шифр зберігання НБУВ: ВА869411

Шифр зберігання ВНБІ: д 3-81

20. Ярослав Миколайович Ільницький : біобібліогр. покажч. / авт. вступ. ст.: Я. М. Ільницький, Д. Я. Ільницький ; упоряд.: О. Л. Іванків, Д. Л. Яремчук ; відп. ред.: Т. М. Брик, О. Л. Іванків ; НАН України, Ін-т фізики конденс. систем. – Київ : ІФКС НАН України, 2024. – 60 с. – (Бібліографія українських вчених / НАН України)

У бібліографічному покажчику, підготовленому до 60-річного ювілею фізика-теоретика, фахівця в галузі статистичної фізики та комп'ютерного моделювання фізичних процесів у м'якій речовині, відображено основні етапи життя та наукової діяльності відомого українського вченого, доктора фізико-математичних наук, професора Я. Ільницького.

Наукові публікації вченого подано у хронологічному порядку. Книга має алфавітний покажчик співавторів Я. Ільницького.

Бібліографія буде корисною для наукових працівників, викладачів, студентів та всіх, хто цікавиться історією української науки.

Шифр зберігання НБУВ: Ва875590

Шифр зберігання ВНБІ: д І-48

21. Живе слово вчить. Ісаєнко Любов Миколаївна = Viva vox do cet : матеріали до біобібліогр. / упоряд. О. С. Мурашко ; бібліогр. ред. Н. М. Купріянова ; голов. ред. В. І. Труба ; відп. ред.: М. О. Подрезова, О. В. Суровцева ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Наук. б-ка. – Одеса : Бондаренко М. О., 2024. – 155 с. : іл., фот. – (Біобібліографія вчених університету ; вип. : Філологи).

Видання продовжує серію «Бібліографія вчених університету», в якому систематизовано науковий доробок філологині Л. Ісаєнко. У першій частині подані основні біографічні відомості та покажчик публікацій з 1978 до 2022 рр. Друга частина складається з публікацій, які мають науково-популярний виклад інформації та містить ліричні й прозові присвяти із короткою інформацією про їхніх авторів та статті-рецензії на дослідження вченої. Видання доповнене ілюстративним матеріалом.

Книга буде корисна філологам, науковцям, які вивчають біографістику та досліджують історію української літератури.

Шифр зберігання НБУВ: ВА871854

Шифр зберігання ВНБІ: д І-85

22. На п'єдесталі сумління. Віталій Олександрович Каленіченко : бібліогр. покажч. / уклад. О. Михалиця ; КЗ «Хмільн. район. б-ка для дорослих», Хмільн. район. орг. ветеранів України. – Вінниця : Твори, 2020. – 107 с. : іл., фот. – (Наші видатні земляки).

Покажчик присвячено відомому хмільничанину, заслуженому лікарю України, Почесному ветерану України, Почесному громадянину Хмільницького району, головному лікарю фізіотерапевтичної лікарні (1985–2006), голові районної організації ветеранів України В. Каленіченку. Видання складається з 18 розділів, в яких висвітлено життєвий шлях та громадська діяльність заслуженого лікаря.

Розрахований на широке коло читачів.

Шифр зберігання НБУВ: ВА869648

Шифр зберігання ВНБІ: д К17

23. Коржик Віталій Павлович. Шляхи, які нас обирають : довід.-бібліогр. вид. / Віталій Коржик. – Чернівці : Друк Арт, 2024. – 112, [1] с. : іл.

У довідково-бібліографічному виданні охарактеризовано життєвий шлях, наукову і педагогічну діяльність відомого українського географа, еколога і краєзнавця, кандидата географічних наук, старшого наукового співробітника, заслуженого природоохоронця України В. Коржика, також наведено біографічні дані дослідника та перелік його наукових і науково-популярних публікацій у хронологічному порядку.

Видання буде корисним науковцям, викладачам природничих спеціальностей закладів вищої освіти, аспірантам, студентам, краєзнавцям.

Шифр зберігання НБУВ: Ва872842

Шифр зберігання ВНБІ: д К66

24. Роман Тарасович Кракалія : біобібліогр. покажч. / упоряд. Л. М. Бур'ян ; ред. І. С. Шелестович ; Одес. нац. наук. б-ка. – Одеса : Бондаренко М. О., 2024. – 338, [23] с. : фот. – (Письменники Одеси ; вип. 47).

Черговий випуск серії біобібліографічних покажчиків «Письменники Одеси» присвячено життю і творчості відомого українського журналіста, письменника Р. Кракалії. Підготовка посібника провадилася за фондами Одеської національної наукової бібліотеки та за особистим архівом Р. Кракалії. У виданні зафіксовано творчий доробок за понад шістдесятилітній період (1961–2022). Матеріал згруповано у розділах і подано в хронологічному порядку, а в рамках року – в алфавітному. Завершують посібник покажчики: імен, періодичних видань, псевдонімів та криптонімів, аббревіатур.

Призначено для істориків літературного процесу в Україні, бібліотечних фахівців, викладачів вишів, журналістів, студентів, учителів та широкого загалу тих, хто цікавиться українською культурою і літературою, творчістю її знаних представників.

Шифр зберігання НБУВ: ВА871855

Шифр зберігання ВНБІ: д К77

25. Кудряченко Андрій Іванович : бібліогр. покажч. / упоряд.: І. І. Мудрієвська, В. В. Лушак ; НАН України, Держ. установа «Ін-т всесвіт. історії НАН України». – Київ : Фенікс, 2024. – 71 с. : портр. – (Вчені Національної академії наук України).

Покажчик присвячено А. Кудряченку, історику, політологу-міжнароднику, дипломату, фахівцю у галузі всесвітньої історії новітнього часу, заслуженому діячу науки і техніки України, директору Державної установи «Інститут всесвітньої історії Національної академії наук України», доктору історичних наук, професору, дійсному члену Міжнародної кадрової академії, Академії вищої школи України, Академії політичних наук України, члену-кореспонденту Національної академії наук України, члену правління Наукового товариства дослідження історії та культури Північно-Східної Європи (м. Геттінген, Німеччина), члену Наглядової ради музейної історії Австрії (м. Відень – Грац, Австрія), члену правління Всеукраїнської спілки краєзнавців, автору понад 500 наукових праць, у т. ч. чотирьох одноосібних та 48 колективних монографій, у шести з яких він є керівником авторського колективу, автору та редактору 16 наукових доповідей.

З-під пера А. Кудряченка та з його участю вийшло 10 підручників та 17 брошур. Публікувався в Австралії, Азербайджані, Білорусі, В'єтнамі, Греції, Німеччині, Молдові, Польщі, ПАР, Румунії, Словаччині, Японії та РФ.

Покажчик складається з таких розділів: «Наукова біографія», «Понад 25 років разом на життєвій і науковій ниві», «Основні публікації», «Монографії», «Керівник авторського колективу», «Аналітичні доповіді», «Колективні монографії», «Підручники», «Брошури», «Статті», «Рецензії на книги Кудряченка А. І.».

Шифр зберігання НБУВ: ВА871938

Шифр зберігання ВНБІ: д К88

26. Моїсєєва Наталія Іванівна : біобібліогр. покажч. пр. за 1996–2024 рр. : до 60-річчя від дня народж. / уклад.: Е. А. Бочарова, Т. Б. Богданова ; наук. ред. Н. М. Ніколаєнко ; Держ. біотехнол. ун-т, Наук. б-ка. – Харків : ДБТУ, 2024. – 73 с. : фот. – (Праці вчених ; вип. 6). – До 60-річчя від дня народж.

Шостий випуск із серії біобібліографічних покажчиків «Праці вчених» присвячений 60-річчю від дня народження кандидата філософських наук, доктора економічних наук, професора, завкафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін Державного біотехнологічного університету Н. Моїсєєвої. До книги включено наукові, навчальні, навчально-методичні видання, статті, що були опубліковані з 1996 до 2024 рр. Матеріал згруповано за видами видань у хронологічному порядку, в межах року – за абеткою назв видань. Довідковий апарат – іменний покажчик співавторів.

Покажчик адресовано науковцям, фахівцям у галузі філософії, економіки, соціальних комунікацій, працівникам бібліотечних установ, викладачам, аспірантам, студентам.

Шифр зберігання НБУВ: Ва873758

Шифр зберігання ВНБІ: д М74

27. Падалка Сергій Семенович : біобібліогр. покажч. / уклад.: О. П. Коляструк, Т. С. Шульга, І. В. Цейгер ; Ін-т історії України НАН України. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2024. – 79 с. : іл. – До 60-річчя від дня народж. та 35-річчя наук.-освіт. діяльності.

Видання висвітлює науковий здобуток, освітню та професійну діяльність, а також найважливіші віхи життєвого шляху доктора історичних наук, професора, завідувача сектору новітньої історії та політики Інституту історії України НАН України С. Падалки. Складається покажчик із текстової та бібліографічної частин. Бібліографічний матеріал подано в хронологічному порядку, має два розділи та охоплює період 1988–2023 рр. Перший розділ демонструє науковий доробок вченого і містить три підрозділи. Другий розділ – перелік наукових праць, виконаних під керівництвом та за опонування С. Падалки. Книга доповнена іменним покажчиком.

Розраховано на широке коло читачів.

Шифр зберігання НБУВ: Ва874693

Шифр зберігання ВНБІ: д П12

28. Пахаренко Василь Іванович : біобібліогр. покажч. / уклад. Н. В. Демченко ; авт. вступ. сл. В. Т. Поліщук ; наук. ред. Г. М. Голиш ; Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького, Наук. б-ка ім. Михайла Максимовича. – Черкаси : ІнтролігаТОР, 2024. – 101, [2] с. – (Бібліографія вчених Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького ; вип. 32).

Біобібліографічний покажчик укладений з нагоди 60-річчя від дня народження відомого українського науковця і педагога, доктора філологічних наук, професора кафедри української літератури та компаративістики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького В. Пахаренка. Матеріал покажчика поділено на частини та розміщено за хронологією. Для зручності користування додано «Іменний покажчик».

Зацікавить фахівців у галузі філології, науковців, викладачів, студентів.

Шифр зберігання НБУВ: Ва875649

Шифр зберігання ВНБІ: д П21

29. Віра Андріївна Петрук : біобібліогр. покажч. : до 70-річчя з дня народж. / уклад. О. М. Немчук ; Вінниц. нац. техн. ун-т, Наук.-техн. б-ка. –

Вінниця : ВНТУ, 2024. – 63 с. : фот. – (Вчені нашого університету / Вінниц. нац. техн. ун-т).

Показчик є продовженням серії «Вчені нашого університету». Представлені матеріали висвітлюють багаторічну науково-педагогічну, винахідницьку та громадську діяльність доктора педагогічних наук, професора кафедри вищої математики Вінницького національного технічного університету, відмінника освіти України, заслуженого працівника освіти, академіка Академії наук прикладної радіоелектроніки В. Петрук.

Рекомендовано студентам закладів вищої освіти, аспірантам, докторантам, науковцям, історикам науки та працівникам наукових бібліотек.

Шифр зберігання НБУВ: Ва872590

Шифр зберігання ВНБІ: д ПЗ1

30. Іван Пулюй: життя в ім'я науки та України : біобібліогр. показч. / уклад.: Л. Оленич, В. Лазарюк ; вступ. ст. О. Рокіцький ; ред. О. Раскіна ; Наук. техн. б-ка Тернопіл. нац. техн. ун-ту ім. Івана Пулюя, Тернопіл. обл. універс. наук. б-ка. – Вид. 2-ге, випр. та допов. – Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя, 2024. – 130 с. : іл., фот. – (Родом з України ; вип. 12).

Друге видання біобібліографічного показчика «Іван Пулюй: життя в ім'я науки та України» вийшло з метою віддати данину пам'яті великому вченому, відомому фізику, винахіднику, електротехніку, одному з найкращих інженерів Європи й цілого світу, філософу, перекладачу Святого Письма, громадському діячу й патріоту І. Пулюю. Книга містить біографічний нарис про життя видатного науковця, бібліографію праць і літературу про різносторонні аспекти його діяльності.

Адресовано науковцям, краєзнавцям, бібліотекарям, викладачам, студентам, учням та всім, кого цікавить вагомий доробок великого українського вченого в ім'я науки.

Шифр зберігання НБУВ: Ва876188

Шифр зберігання ВНБІ: д П88

31. «З братами ще я словом поділюсь» : біобібліогр. показч. / упоряд. Н. Д. Хомяк ; Департамент культури, молоді та спорту Волин. облдержадмін., Волин. держ. обл. універс. наук. б-ка ім. Олени Пчілки. – Вид. 2-ге, випр. і допов. – Луцьк : Терен, 2024. – 174, [1] с. : фот. – До 175-річчя від дня народж. Олени Пчілки.

Цей біобібліографічний показчик підготовлений до 175-річниці від дня народження видатної українки, громадської діячки, письменниці, фольклористки, етнографіні, видавчині, журналістки О. Драгоманової-Косач (Олени Пчілки). Книга складається з восьми основних розділів і містить матеріали 1876–2009 рр. про творчий доробок яскравої представниці української культури. Видання доповнене іменним показчиком.

Адресовано науковцям, краєзнавцям, педагогам, студентам і всім, кому не байдуже українське слово.

Шифр зберігання НБУВ: Ва877244

Шифр зберігання ВНБІ: д П92

32. Реєнт Олександр Петрович : біобібліогр. показч. / авт. передм. О. Гончаров ; авт. вступ. ст. Р. Маньковська ; упоряд.: Н. Волошінська, Д. Стегній ; ред. О. Гончаров ; Київ. міс. орг. Нац. спілки краєзнавців України,

Нац. іст. б-ка України. – Київ : Ліра-К, 2024. – 141 с. – (Київська міська організація Національної спілки краєзнавців України в особах ; кн. 2).

Це другий бібліографічний покажчик серії «Київська міська організація Національної спілки краєзнавців України в особах», підготовлений столичною організацією «Національна спілка краєзнавців України» у співпраці з Національною історичною бібліотекою України, що висвітлює життєвий шлях, наукову та громадську діяльність відомого українського історика, доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України, заввідділу історії України XIX – початку XX ст., заступника директора Інституту історії України НАН України, голови Національної спілки краєзнавців України О. Реєнта. Структурно покажчик складається з передмови (автор О. Гончаров, кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, голова Київської міської організації Національної спілки краєзнавців України), яка відображає творчий доробок вченого у галузі історичної науки та краєзнавства та розділів: «Олександр Реєнт – очільник краєзнавчого руху України», «Основні віхи життя та наукової діяльності, нагороди і відзнаки О. П. Реєнта», «Хронологічний покажчик друкованих праць (1978–2024 рр.)», «Дисертації та автореферати дисертацій», «Публікації про О. П. Реєнта». Усі публікації у межах року поділені на рубрики та розміщені в алфавітному порядку. Довідковий апарат представлено іменним покажчиком авторів і співавторів.

Видання буде корисним для науковців, студентів і всіх, хто цікавиться історією та краєзнавством.

Шифр зберігання НБУВ: ВА871450

Шифр зберігання ВНБІ: д Р33

33. Професор Томаш Рильський : біобібліогр. покажч. наук. пр. 1869–1916 рр. / уклад. М. Б. Клименко ; наук. ред. В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка. – Луцьк : Вежа-Друк, 2023. – 138 с. : іл. – (Біобібліографія вчених-аграріїв України ; кн. 84). – Текст укр., пол.

У виданні викладено життєвий шлях і основні етапи освітньої, наукової та організаційної діяльності Т. Рильського, відомого вченого, педагога, організатора наукового формування сільськогосподарського машинознавства на території сучасної України та Польщі. Професор Т. Рильський своїм творчим доробком зробив значний внесок у розвиток вітчизняної аграрної науки взагалі та становлення системи випробування землеробської техніки зокрема. Основу наукових інтересів ученого складали питання сільськогосподарського будівництва, землеробської техніки, випробування сільськогосподарських машин та знарядь, використання технічних засобів для аграрного виробництва. Т. Рильський є автором понад 80-ти наукових та науково-популярних праць, організатором першої випробувальної дослідної станції сільськогосподарських машин і знарядь на території сучасної України.

Шифр зберігання НБУВ: ВА868822

Шифр зберігання ВНБІ: д Р50

34. Людмила Розсоха : до 75-річчя від дня народж. : бібліогр. покажч. / уклад.: М. А. Федорова, Г. А. Дідусенко ; Департамент культури і туризму Полтав. облдержадмін., Полтав. обл. універс. наук. б-ка ім. І. П. Котляревського. – Вінниця : ТВОРИ, 2024. – 165, [18] с. : фот. – (Видатні краєзнавці Полтавщини ; вип. 8).

Книга присвячена 75-річчю з дня народження краєзнавиці, історикині, громадської діячки Л. Розсохи й містить наукові, публіцистичні джерела про неї та її творчість.

Зацікавить науковців, краєзнавців, бібліотекарів, музейників, дослідників історії Полтавщини, а також широкі кола шанувальників історії рідного краю.

Шифр зберігання НБУВ: Ва874381

Шифр зберігання ВНБІ: д Р65

35. Надія Руско : біобібліогр. покажч. : з нагоди 10-ліття наук. діяльності / упоряд. Л. В. Бабій ; НАН України [та ін.]. – Івано-Франківськ : Кушнір Ю. В., 2025. – 39 с. : іл., фот. – Назва обкл.: Руско Надія Михайлівна.

Пропонований біобібліографічний покажчик виданий з нагоди 10-річчя наукової діяльності української вченої, філософа, богослова, доктора філософії з релігієзнавства, доцента, членкині Національної спілки краєзнавців України, Ліги ділових і професійних жінок України і світу, громадської діячки, членкині Наукового Товариства імені Тараса Шевченка та Асоціації релігієзнавців України Н. Руско. Видання складається з п'яти розділів і репрезентує біографію та науковий доробок ученої.

Стане в нагоді науковцям, історикам, релігієзнавцям, богословам, культурологам, викладачам, студентам, бібліотекарям та всім, кого цікавить філософія, релігія, історія та культура.

Шифр зберігання НБУВ: Р143159

Шифр зберігання ВНБІ: д Р88

36. Григорій Львович Сапітон (1901–1954) : біобібліогр. покажч. до 70-річчя від дня смерті / уклад.: А. П. Гриценко, В. А. Гриценко ; Глухів. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка. – Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2024. – 75 с. : іл., табл., фот. – (Видатні імена та події / Глухів. нац. пед. ун-т ім. О. Довженка).

Видання презентує нарис з історії Глухівського університету 1874–1949 рр. викладача та директора закладу Г. Сапітона. Вступна стаття видання розкриває головні віхи життя українського вченого, час, редакції створення нарису з історії освітнього закладу, в ній окреслено наукові принципи публікації видання. Книга містить також чернетку нарису та іменний покажчик.

Призначено здобувачам освіти, науково-педагогічним працівникам, аспірантам, студентам та широкому загалу читачів.

Шифр зберігання НБУВ: Ва875050

Шифр зберігання ВНБІ: д С19

37. Віктор Володимирович Сиченко. 50 років : біобібліогр. покажч. / упоряд.: Рибкіна С. О. [та ін.] ; бібліогр. ред. Л. В. Пасічник. – Дніпро : Журфонд, 2024. – 113 с. : фот. кольор.

Видання презентує науковий доробок ректора комунального закладу вищої освіти «Дніпропетровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради, доктора наук з державного управління, професора, Заслуженого працівника освіти України, академіка Національної академії наук вищої освіти України, дійсного члена (академіка) Академії політико-правових наук України В. Сиченка. Представлено перелік 263 наукових праць, надрукованих впродовж 28 років наукової діяльності (1997–2024 рр.): монографії, навчально-методичні посібники для педагогічних працівників закладів освіти, посібники

для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, робочі програми, методичні вказівки та програми державних іспитів для студентів закладів вищої освіти за спеціальностями галузей знань соціальних та поведінкових наук, управління та адміністрування, статті в наукових збірниках, періодичних виданнях та матеріалах наукових конференцій, що вийшли в Україні та за кордоном. Структурно показник складається з чотирьох розділів та містить світлини з особистого архіву вченого.

Для педагогічних працівників закладів освіти, студентів закладів вищої освіти й широкого загалу читачів.

Шифр зберігання НБУВ: Ва874842

Шифр зберігання ВНБІ: д С41

38. Світлана Смірнова : біобібліогр. показч. / уклад.: С. Смілянець, О. Михайлова, Н. Горська ; ред. Н. Волошінська ; Нац. іст. б-ка України. – Київ, 2024. – 22 с. : іл. – (Національна історична бібліотека України в особах ; вип.18).

Біобібліографічний показчик містить відомості про творчий доробок завідувачки науково-дослідного відділу стародруків, цінних та рідкісних видань С. Смірнкової, напрацьований нею в Національній історичній бібліотеці України, Державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці імені В. Г. Заболотного та науковій бібліотеці Київського національного університету культури і мистецтв. Бібліографічні описи документів у розділах показчика розташовано за роками публікацій у зворотній хронології. Матеріал доповнено посиланнями на інтернет-ресурси. Для зручності користування укладено іменний показчик.

Показчик стане в нагоді всім, хто цікавиться історією бібліотечної справи, питаннями біографістики, книгознавства.

Шифр зберігання НБУВ: Р142397

Шифр зберігання ВНБІ: д С50

39. Валерій Андрійович Смолій : біобібліогр. показч. / уклад.: Ю. Грищенко, Л. Матвійчук, В. Матях ; відп. ред. Г. Боряк ; НАН України, Ін-т історії України. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2025. – 373, [1] с. : фот.

Показчик відображає основні віхи професійної діяльності та творчий доробок одного з провідних істориків сучасної України – академіка Національної академії наук України, доктора історичних наук, професора В. Смолія.

Розрахована книга на широкий науковий загал, викладачів закладів вищої освіти, студентів факультетів історичного профілю, працівників бібліотечних закладів.

Шифр зберігання НБУВ: Вс72621

Шифр зберігання ВНБІ: д С51

40. Елеонора Соловей : біобібліогр. показч. / уклад. Е. С. Соловей ; бібліогр. ред. Н. Г. Павлів ; Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.», Наук. б-ка. – Вид. 2-ге, допов. – Київ : НаУКМА, 2024. – 83, [2] с. : фот. – (Вчені НаУКМА).

Видання підготовлено з нагоди ювілею відомої української науковиці, літературознавця, літературного критика, доктора філологічних наук, професора, членкині Національної спілки письменників України та Українського центру Міжнародного ПЕН-клубу Е. Соловей. Для зручності користування бібліографія складається з трьох розділів і

містить хронологічний бібліографічний покажчик праць знаної дослідниці. Довідковий апарат включає передмову та іменний покажчик.

Книгою можуть послуговуватися науковці, науково-педагогічні працівники, аспіранти, студенти та всі читачі, яким не байдужі питання розвитку й функціонування філологічної науки в Україні.

Шифр зберігання НБУВ: Ва876112

Шифр зберігання ВНБІ: д С60

41. Соляник Алла Анатоліївна : (до 60-річчя від дня народж.) : біобібліогр. покажч. / уклад.: С. В. Євсеєнко, Т. О. Кирпа, О. С. Хижна ; ред. Н. М. Кушнарєнко ; Харків. держ. акад. культури, Б-ка. – Харків, 2024. – 163, [20] с. : фот. – (Видатні педагоги Харківської державної академії культури).

У покажчику висвітлено життєвий шлях, науковий та науково-педагогічний доробок доктора педагогічних наук, професора, проректора з наукової роботи, професора кафедри цифрових комунікацій та інформаційних технологій Харківської державної академії культури, презентанта української, Харківської бібліотечно-інформаційної освітньо-наукової школи А. Соляник.

Бібліографічна складова покажчика – публікації 1989–2024 рр. Матеріал згруповано в семи розділах. До першого розділу «Авторські праці та видання за редакцією А. А. Соляник» увійшли 304 публікації – монографії, навчальні посібники, статті, опубліковані в українських та іноземних наукових збірниках, періодичних і довідкових виданнях, матеріали міжнародних та всеукраїнських наукових форумів, навчально-методичні матеріали, рецензії тощо. У наступних п'яти розділах міститься матеріал про наукову діяльність А. Соляник як члена редколегій наукових збірників, періодичних видань, матеріалів конференцій, як наукового керівника, опонента, рецензента монографій та навчальних видань та як однієї з організаторів професійних форумів і наукових конференцій. Сьомий розділ містить інформацію про відображення наукової, науково-педагогічної, організаційно-управлінської та громадської діяльності А. Соляник у доповідях, наукових збірниках, періодичних виданнях, монографіях, дисертаційних дослідженнях, інтернеті. Бібліографічні описи виконано мовою оригіналу і згруповано в хронологічно-алфавітному порядку. У другому, шостому та сьомому розділах описи частково анотовані. Допоміжний апарат містить іменний та предметний покажчики. В іменному покажчику наводиться перелік співавторів, авторів публікацій про А. Соляник, персоналій, котрим присвячено її праці.

Видання призначене дослідникам у галузі соціальних комунікацій, документознавства, бібліотекознавства, історії та сучасного розвитку бібліотечно-інформаційної освіти.

Шифр зберігання НБУВ: ВА872307

Шифр зберігання ВНБІ: д С60

42. Дарія Стегній : біобібліогр. покажч. / упоряд. Н. Волошінська ; ред. І. Однопозов ; Нац. іст. б-ка України. – Київ : НІБУ, 2024. – 19 с. : фот. кольор. – (Національна історична бібліотека України в особах ; вип. 21).

Біобібліографічний покажчик містить інформацію про професійний доробок завідувачки науково-бібліографічного відділу Національної історичної бібліотеки України Д. Стегній. Структурно складений з передмови від укладачів, вступного слова про колегу, трьох тематичних розділів та іменного покажчика. Бібліографічні описи друкованих матеріалів розміщено хронологічно за роками публікацій.

Буде корисний бібліотекарям і всім, хто цікавиться історією бібліотек України.

Шифр зберігання НБУВ: Р142971

Шифр зберігання ВНБІ: д С79

43. Ірина Строкач : біобібліогр. покажч. / уклад.: С. Смілянець, О. Михайлова, Л. Величко ; ред.: Н. Волошінська ; фот. В. Авраменко ; Нац. іст. б-ка України. – Київ : НІБУ, 2024. – 13 с. : фот. – (Національна історична бібліотека України в особах ; вип. 20).

Книга містить відомості про професійний доробок завідувачки відділу обслуговування користувачів Національної історичної бібліотеки України І. Строкач, напрацьований нею за понад 36 років роботи в бібліотеці. Бібліографічні описи документів розташовано у хронологічній послідовності за роками публікацій, друкований документальний масив доповнено посиланнями на електронні версії.

Книга стане в нагоді всім, кого цікавить історія бібліотек України.

Шифр зберігання НБУВ: Р142670

Шифр зберігання ВНБІ: д С86

44. Студінський Володимир Аркадійович. На перехрестях життя : біогр.-бібліогр. анот. довід. / Володимир Студінський. – Київ : Сердюк В. Л. [вид.], 2023. – 143, [1] с. : фот.

У біографічно-бібліографічному довіднику, укладеному автором з нагоди свого 60-річчя, представлено перелік публікацій В. Студінського в період 1975–2022 рр. з невеликими анотаціями змісту кожної публікації. Крім того, у книзі подано розширений варіант автобіографії, список конференцій та круглих столів, в яких узяв участь автор, а також список посилань цитувань та згадувань.

Довідник розраховано на фахівців бібліографічної галузі, істориків, краєзнавців, а також на читачів, які цікавляться персоналіями.

Шифр зберігання НБУВ: ВА867559

Шифр зберігання ВНБІ: д С88

45. Віталій Тельвак : біобібліогр. покажч. : з нагоди 50-річчя з дня народж. / упоряд. і заг. наук. ред.: І. Гирич, Л. Лазурко ; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – Київ : Простір, 2024. – 163, [2] с.

Біобібліографічний покажчик видано до 50-річного ювілею професора Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, грушевськознавцю В. Тельваку. Представлено хронологію життя та діяльності вченого, список його редакційно-упорядницьких робіт, перелік книжок, які В. Тельвак науково рецензував, список дисертацій, де він був науковим керівником. Видання доповнено мемуарними «Дружніми рефлексіями» колег і друзів В. Тельвака та іменним покажчиком.

Книга може бути корисною науковцям і всім, кого цікавить історія.

Шифр зберігання НБУВ: Ва877578

Шифр зберігання ВНБІ: д Т31

46. Корній Товстюк. Про життя, його віддзеркалення в документах і спогадах, про науку і про поезію, про боротьбу з перемогами і втратами, про

те, що сталося, і те, що не відбулося... : зб. нарисів, док., біобібліогр. матеріалів : до 100-річчя від дня народж. / О. Снітко [та ін.] ; упоряд. Р. Самотий ; за ред. К. К. Товстюк, Н. К. Товстюк ; Нац. ун-т «Львів. політехніка», Наук.-техн. б-ка. – Львів : Левада, 2024. – 272 с. : фот. – (Біобібліографія вчених Львівської політехніки : серія історична ; вип. 2). – Назва на корінці : Корній Товстюк.

Збірник нарисів, документів, біобібліографічних матеріалів продовжує серію видань, які розкривають історичний аспект наукового доробку вчених Львівської політехніки. У виданні відображено основні етапи життя, науковий доробок, громадську діяльність, публіцистичну та літературну творчість А. Товстюка, доктора фізико-математичних наук, професора Львівської політехніки, члена-кореспондента НАН України, двічі лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Структура видання складається з передмови, дев'яти основних розділів, бібліографічного та іменного покажчика. Покажчик побудовано за хронологічним принципом. У межах кожного року бібліографічні записи розміщено за видами публікацій: книги, наукові статті, тези конференцій, праці іноземними мовами, у межах виду видань – за алфавітом авторів та назв публікацій.

Розраховано на наукових працівників, істориків, бібліотекознавців, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів.

Шифр зберігання НБУВ: ВС71953

Шифр зберігання ВНБІ: д Т50

47. Професор, доктор сільськогосподарських наук Хоменко Олексій Денисович (1919–1994) : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1949–1987 рр. / уклад.: Л. О. Лісневич, Е. В. Юрчак ; наук. ред. В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка. – Київ : Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, 2023. – 146, [4] с. : портр. – (Відомі вчені-природознавці та освітяни України ; кн. 12).

Біобібліографічний покажчик відображає основні етапи життя, науково-дослідницьку, організаційну та педагогічну діяльність О. Хоменка – українського вченого з фізіології живлення рослин і агрохімії, творча спадщина якого налічує близько 270 наукових праць.

Основний напрям наукової діяльності О. Хоменка полягав у розробці теоретичних основ фізіології живлення й удобрення культурних рослин, дослідженні фізіологічних та агрохімічних особливостей дії на рослини і ґрунти комплексних мінеральних добрив із добавками синтетичних полімерів, мікроелементів і пестицидів, а також місцевих ресурсів добрив для покращення умов кореневого живлення рослин.

Репрезентовано не тільки його теоретико-методологічні розробки, але й практичні рекомендації відповідно до ґрунтово-кліматичних умов лісостепу і полісся України. Представлено розроблені О. Хоменком наукові основи сірчаного живлення сільськогосподарських рослин, створені та випробувані добрива із вмістом сірки, а також новий інтеграційний метод оптимізації мінерального живлення, що базується на регуляції вмісту в поживному середовищі необхідних для життєдіяльності рослини елементів.

Видання містить короткий опис життєвого і творчого шляху науковця, хронологічний перелік друкованих праць, роботи за його редакцією, літературу про нього. Також у видання подано передруки з наукової спадщини вченого.

Запропонований бібліографічний покажчик побудований за принципом біографістики, тобто через події і архіви мовою першоджерел висвітлюється шлях вченого в науці. На початку книги наведено найважливіші дати життя та діяльності О. Хоменка.

Перший розділ представляє узагальнюючий нарис про шлях ученого в науці. У другому розділі подано копії деяких оригінальних документів, фото орденів, медалей, а також світлини подій – особистих, сімейних, з учителями, з колегами тощо. Третій розділ представляє хронологічний перелік наукових та науково-популярних праць О. Хоменка як автора або співавтора за період 1949–1987 рр. Окремо подано перелік статей у центральних, обласних, районних газетах та журналах, а також праці за науковою редакцією вченого. Науково-допоміжний апарат складається з предметно-тематичного та іменного покажчика (перелік співавторів наукових праць в алфавітному порядку прізвищ). Четвертий розділ вміщує передруки трьох наукових праць ученого, які, на думку укладачів, репрезентують його творчі здобутки останніх років життя та можуть бути затребувані сучасними дослідниками з проблем фізіології живлення рослин і агрохімії.

Результати досліджень професора О. Хоменка служать сучасному поколінню науковців надійною базою і важливим джерелом інформації для розвитку нових напрямів у фізіології живлення рослин.

Шифр зберігання НБУВ: ВА869103

Шифр зберігання ВНБІ: д Х76

48. Ім'я в науці. Професор Іван Чередниченко : моногр.-довід. вид. / упоряд.: О. В. Кульбабська, О. В. Максим'юк, Н. О. Шатілова ; відп. ред. О. В. Кульбабська ; Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича : Рута, 2024. – 511, [8] с. : іл. – (Історіографія мовознавчої науки в Чернівецькому університеті).

Монографічно-довідкове видання присвячене 125-річчю від дня народження доктора філологічних наук професора І. Чередниченка й висвітлює визначний науковий доробок ученого – засновника української синтаксичної наукової школи на Буковині. Перший розділ видання окреслює біографічні віхи, наукові пріоритети знаного в лінгвістиці філолога та містить повний список його праць. До другого розділу включено наукові розвідки професора І. Чередниченка. Третій розділ репрезентує рецензії, автором яких є І. Чередниченко, а також рецензії інших науковців, сучасників ученого на його одноосібні наукові й навчально-методичні праці. У додатках до монографії подано наукові матеріали, що визначають новизну та оригінальність авторських концепцій і значущість мовознавчої спадщини вченого-лінгвіста, також запропоновано завдання для систематизації знань студентів.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів філологічних спеціальностей та тих, хто цікавиться проблемами українського мовознавства, лінгводидактики та лінгвоперсонології.

Шифр зберігання НБУВ: Ва873926

Шифр зберігання ВНБІ: д Ч-46

49. Віталій Олексійович Щербак : біобібліогр. покажч. / упоряд.: Опришко Т. С., Гузенко С. І. ; Київ. столич. ун-т ім. Бориса Грінченка. – Київ, 2024. – 63 с. : фот. кольор.

Покажчик розкриває життєвий і творчий шлях доктора історичних наук, професора кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка В. Щербака. Видання містить біографічну довідку та бібліографію наукових публікацій, яка дає змогу ознайомитись із багатогранним творчим доробком вченого. Матеріал сформовано за хронологічним принципом, а в межах року – за абеткою назв.

Видання стане в нагоді науковцям, викладачам, студентам і всім, хто цікавиться проблемами та досягненнями в історичній галузі.

Шифр зберігання НБУВ: ВА871452

Шифр зберігання ВНБІ: д Щ61